

ÜLIÕPILASLEHT

1939

7/8

TALVEKUU

«RAHVALEHT»

on Teie leht!

Kui tahate saada peale kuiya amelliku informatsiooni ka tõelist elu näha, kui soovite päevauudiste kõrvale kirjutusi mitmelt huvialalt, halli igapäevasusse võrratut nalja, aja viiteks rohkesti häid jutte, sündmusi ka pilide peegelduses näha, siis

tellige «RAHVALEHT»!

Tellimishinnad: veerandaastas kr. 4.30, üheks kuuks kr. 1.50. Kõik saavad «Esmaspäeva» 15 sendiga juure tellida, 3 kuu tellijaile on «Perekonnaleht» ning «Ajude Gümnaastika» poole hinnaga

ÜLI PILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

NR. 7/8

1. NOVEMBRIL 1939

XXIII AASTAKÄIK

TARTU MOTIIV

SUURSÜNDMUSTE TAUSTAL

MIE VANEMAD generatsioonid küpsesid Maailmasõja tules ja valmisid järgnevais revolutsioones ning iseseisvumises väärtusi ümberhindavaks. Praegune akadeemiline noorsugu on kasvanud omariikluse tuulevarjus. Maailmasõda kummitas meile veel ainult kirjanduses ja memuaarides. Viimastes väsinud maailm aga järelestab sõda. Ükski autor ei ole loonud sõja sangartüüpe ega ole ka kirjeldanud nende vägitugusid, vaid on kiskunud halastamatult lahti tuhandete ühishauad, kes surid kuulsusetult poristes kaitsekraavides või kisti puruks põrgulik kahuritules. Neis raamatuis piiratud vilestust taluvad mundris inimesed unistavad rahust.

Moodne sõda oli hävitanud igasugused romantilised illusioonid, lehvivad lipud ja tramplevad lahinguratsud. Tundus, et rahu pandiks piisab möödunud sõja alasti näitamisest. Sõjavaimustuse eoks on ju ikkagi üksikinimese auhnus, mille ajel sooritatud tegusid kroonitakse kangelasliku aupaistega. Pole ju ükski armee saanud läbi üksikvõitlejale annetatavate aumärkideta. Viimane sõda aga kasvatas läbitungimatu koore enesetunde kõditamise vastu, sest moodne masinate ja masside sõda nivelleeris üksikisikud võidutseva tehnika ees.

Meie Vabadussõda pärandas meile eeskujuks kangelaslikke üksikisikuid. Kuid on ka selge, et see heitlus toimus kordumatus olukorras ja tingimuses. Kui kahur võitleb kahuriga, siis määrab võidu inimmaterjali kvaliteet, kui aga üks kahur võitleb kümne vastu, määrab juba võidu inimmaterjali kvantiteet, keda võidakse asetada sõjamasinate juhtimisele.

Nii võib arvata, et meil, ega ka mujal maailmas ei vallandanud vaenutegevuse algus vähimatki ürgset meeleliigutust ega sõjavaimustust. Küll peab aga ka arvama, et meie noorsoo kohusetunne ei oleks mõranenud, kui me mõistus ja tarkus oleks õelnud, et meil tuleb välja minna tõesti suure asja eest.

*

Aasta 1939 — see on aeg, mil meil on antud kaasa elada sündmusile, mille murrangulist tähtsust me ei suuda veel hinnata. Juba sel põhjusel mitte, et jõud, mis nihutab riikide piire, määrab rahvaste saatust, kuhjab ja hajutab võimu, ei ole veel raugenud. Me ei suuda veel võrrelda seda murrangut meie vanemate generatsioonide poolt kaasa elatud ajajärguga, et vähegi kogemuste põhjal ennustada, millises suunas ja kui palju muutub meie generatsiooni mentaliteet

ning millised väärtuste ümberhinnangud on veel mõeldavad.

Sõda on ju ise kõige suurem väärtuste ümberhindaja. Sõdivais riikides on ülikoolid suletud, kuna õppejõud ja üliõpilased on mobiliseeritud. Muuseumid, kunsti- ja ramatukogud on sisse pakitud ja evakueeritud. Loovad vaimud — kunstnikud, kirjanikud, näitlejad heidetakse ühele vaekausile maalritega, raamatukõitjatega, lavatöölistega, et vaagida ainult nende võimeid relva kandmiseks.

Samuti hinnatakse sõjas riikide vägevus võimetuseks, vihavaen sõpruseks, liitlased reeturiks, julgeolu enesekindlusetuseks, igivanad ideed tühisteks illusioonideks.

Me oleme riigi idapiiril meeleheitlikult võidelnud oma iseseisvuse kaitseks ja oleme lämmatanud sealtpoolt tulevad ideed. Nüüd me pöördume läände, luues raudset kaitseliini sinna uute arvataivate vaenlaste vastu. Ja seda teeme koos endi uue lepinguosalisega, kellega me pärast Vabadussõda oleme elanud heanaaberlikus vahekorras. Meie mõistus ja meie tarkus on meile õelnud, et meil pole ühtegi veenvat põhjust tagasi lükata meile sõpruses pakutud kätt, mis meid embab kindlasõnalise lubadusega seda teha ainult meie kaitseks, mitte aga tormiliseks hingematvaks süleluseks.

On arusaadav, et ajal, mil sõda heidab kõrvale kõik õiglusemõisted ja valitseb ainult jõud, me tunneme kartust oma uue olukorra pärast. Me kahtleme sõna jõus. Kuid on ka kindel, et me usk tuleb taas, kui me võime jälle praegused väärtused ümber hinnata, see tähendab: kui sõna omab jälle suurema väärtuse, kui sõjaaegne vägivaldne jõud.

Ka oma lõunapiiril oleme pidanud võitlust elu ja surma peale, kaitstes oma iseseisvust. Ei kustu muistne mälestus ega Võnnu. Kuid see kõik on siiski ajalugu, seda ei muuda viha ega põlgatus ja me polegi sellega end toitnud. Meie suutsime luua riigi, milles me endiste võitjate ja hiljem võidetute järglased võisid elada ja töötada lojaalsete kodanikena.

Nüüd nad lahkuvad siit. Suured ajaloolised sündmused — ristisõjad — tõid selle rahva siia, suured ajaloosündmused viivad selle siit. Me ise jääme. Oleme kui kaldakivid, mida on aastasadade jooksul uhtunud veevood, mis ikka ja jälle on purunenud ja nõrinenud külgi mööda alla.

Sakslus Baltikumis on lõppenud.
„Drang nach Osten“ on minevik.

UUS HARIDUSMINISTER PROF. PAUL KOGERMAN

Senine Tallinna Tehnikaülikooli rektor. Sünd. 5. detsembril 1891. a. Tallinnas. Lõpetas eksternina Tallinna Aleksandri gümnaasiumi, õppis keemiat Tartu Ülikoolis, mille lõpetas 1918. a. Komandeeriti Tartu Ülikooli poolt Inglismaale 1919. a. Omandas Imperial College'i kõrgema diplomi 1921. a. ja Master of Science astme Londoni ülikoolis. Valiti 1921. a. Tartu Ülikooli dotsentiks, 1922. a. dotsendiks, 1923. a. erakorraliseks ja 1925. aastal korraliseks professoriks.

Need on meeles pidada ja mõtted suursündmusist, mille taustal meie ülikool ja üliõpilased jätkavad akadeemilist tööd. Seda tööd ei takista ka mõnede saksa rahvusest õppejõudude ja üliõpilaste lahkumine. Nimelt on viimase kümne aasta jooksul eestlaste osatähtsus Tartu ülikoolis suuresti kasvanud nii õppejõudude kui ka üliõpilaste osas, kuna seevastu vähemusrahvuste osatähtsus on kujunenud minimaalseks.

1938. a. moodustasid eesti rahvusest õppejõud 84,5 protsenti õppejõudude üldarvust (1928. a. oli see arv aga 64,6 protsenti). Professorite-eestlaste arv on kümne aasta jooksul tõusnud 60,6 protsendilt 85,2-ni ja adjunktprofessorite arv 77 prots. sajanii. Muulaste-õppejõudude arvu vähenemine ongi teostunud just peamiselt sakslaste arvel. Riiklikonduuse järgi oli õppejõududest Eesti kodanikke 1938. a. 93,7 protsenti, kuna adjunktprofessorid on eranditult Eesti kodanikud. Professorite rühmas oli välismaalasi veel 7,4 protsenti, muude õppejõudude hulgas 6,7 protsenti.

Mis puutub üliõpilastesse, siis tõusis eestlaste osatähtsus pidevalt peamiselt meie vähe-

musrahvute arvel, ulatudes 1938. a. lõpul juba 89,6 protsendini.

Tartu Ülikoolis oli saksa (samuti ka juudi) rahvusest üliõpilasi siiski suhteliselt rohkem kui eesti rahvusest üliõpilasi. Eesti iga tuhande vastavast rahvusest elaniku kohta tuli möödunud aastal üliõpilasi: eestlasi — 2,91, venelasi — 0,97, sakslasi — 8,69, juute — 15,56 ja muid — 1,66.

Sakslasi õppis kõige rohkem usuteaduskonnas, kus nad moodustasid 10,5 protsenti selles teaduskonnas õppivaist üliõpilasist. Edasi oli sakslasi rohkem veel mat.-loodus- (9,5 protsenti) ja loomaarstiteaduskonnas (9,4 prots.).

Sakslaste endi ringkonnas oli teravalt päevakorras üliõpilaste arvu vähenemisega kaasikäiv ümberorganiseerimise küsimus. Leiti, et koos üliõpilasorganisatsiooni on palju, kuna see takistab üliõpilaskondade kasvatust ja raskendab üliõpilaskondlikku tööd, olles liiatigi veel aineliselt koormav. Peeti võimalikuks ühinemise, kusjuures Tartus oleks jäänud tegutsema ainult kolm saksa üliõpilaskonventi.

Üliõpilaste arvu vähenemise põhjustena nähti asjaolu, et viimasel ajal kasvas saksa noorte huvi

Rektor H. Kaho tervitab Tartu Ülikooli külalstavat Vabariigi Presidenti K. Päts'i.

tehnilise hariduse vastu. Võimalusi õppimiseks otsiti välismaal, kuna meie ülikoolide sisseastumiseksamid tundusid muulastele liiga raskeina, esmajoones muidugi keeleoskuse pärast.

Nüüd langevad kõik need küsimused ära, kuna Eestist lahkudes likvideeritakse siin kõik sakslaste üliõpilaskonvendid.

Ärasõitvate sakslaste hulgas on terve hulk akadeemilise haridusega isikuid, kelle asemel meil tuleb tööle rakendada ja ära kasutada senised reservid kõrgema haridusega isikuist.

Meil on lõpetanud iseseisvuse algpäevist kuni 1. dets. 1938. a. Tartu Ülikooli 5363 isikut (3939 meest ja 1424 naist). Kui palju neist on rakendunud oma erialale, selle kohta puuduvad meil andmed. Küll on aga kuulda olnud, et ühel või teisel alal on piiratud tegevusvälja tõttu kogunenud reservid. Nüüd võidakse need ära kasutada, eriti rohuteadlaste, arstide ja juristide arvel. Kui meil aga praegu tekib puudujääk eriteadlasist-vabakutselisist, siis peab selle täitma iga-aastane juurdekasv, mida loetakse keskmiselt iga aasta umbes 340 ülikooli lõpetanu näol. Kas sellest juurdekasvust piisab ja kas kogu küsimus puudutab ka ülikooli sisseastumise piiramist, sellest ei ole asjaomased ringkonnad veel juttu teinud.

*

Tänavu korraldati ülikooli sisseastumiseksamid ainult kirjalikult, mis pidi võimaldama objektiivsemat hindamist. Selgus aga, et nüüdki kukkus mõnes teaduskonnas kuni 53 protsenti sisse astuda soovijaist läbi, kuna nende teadmised osutusid puudulikeks. Nii ilmneb üha selgemini, et ülikooli astujaile on vastav selektsioon tarvilik, kuna meie gümnaasiumide lõpetajad ei ole nähtavasti kaugeltki võrdsel tasemel oma teadmiste poolest. Sisseastujate arvu piiramise

tõttu ei pääsenud ülikooli vaid 31 isikut, kes olid oma eksamid rahuldavalt sooritanud.

*

Septembri alguses viibis Tartus Vabariigi President K. Päts, kes, külastades ka Tartu Ülikooli, pöördus lühikese kõnega üliõpilaskonna poole. Lugupeetud President kõneles kui riigijuht, kuid samas pöördus akadeemilise noorsoo poole kui kogenenud vanem ülikoolist läbi käinud inimene.

President K. Päts lausub:

„Mina ei ole juba mõnda aastat Tartus käinud ja vahepeal on Tartu linn, nagu ma näha olen võinud, palju arenenud. Palju on uut juure tulnud ja isegi meie ülikooli elus ei ole need aastad möödunud jälgedeta.

Mul ei ole põhjust siin pikalt sellest kõnelda, mida viimasel ajal ülikooli elus valitsuse korraldustega läbi on viidud. Võin ainult üht teile öelda, et see, mis valitsus pikkade ja kauaste arutluste järele on tarviliseks leidnud ülikoolis läbi viia, ei ole muust põhjendatud olnud kui tahtmisest meie oma noort ülikooli korraldada nii, nagu see meie riigi ja rahva oludele kõige kohasemaks peeti.

Oleme üldiselt oma riigis viimased aastad ülemineku aegu läbi elanud ja ei ole siis ka ime, kui need tähtsad asutused, nagu ülikool, enam-vähem kaasa tõmmatud on olnud ja teataval viisil kaasa teinud on kõigele sellele, mis aeg endaga kaasa on toonud.

Ma pean ütleva, et muidugi — need uuendused paistavad mõnele kitsendavad ja kärpivad olevat. Arvati, et ülikooli vabaduste suhtes valitsus katsub midagi läbi viia. Aga teie vist olete nüüd kõik selgusele jõudnud, et ei ole olnud selleaegsel ega ole ka praegusel ja tulevastel valitsustel ial tarvidust selle järele, et meie vaba ülikooli mingisugustesse kitsastesse kammitsatesse panna ja väikeseks õppeasutuseks teha. Tartu ülikoolil on oma saja-aastased traditsioonid, mis küll osaliselt on vananenud, ja on leitud, et on tarvis uut elu ja see elu on seatud seejärele, kuidas seda meie riigi jõud ja seisukord tarviliseks peavad. Aga ega neid endisi traditsioone siiski lõplikult välja kiskuda ja kaotada ei saa, niisama kui ei saa Tartu linna muuta mingiks teiseks linnaks. Seepärast arvan, et võite päris rahuliselt oma haridustööd jätkata.

Tartu ülikooli alal viimase aja reformid võivad puudulikke külgi sisaldada. Neid võib siis parandada, kuid alles siis, kui elu on näidanud, mis on tarvis parandada ja mis tuleb ümber teha.

Usun ja loodan — kui meie riigi jõud puutumata jäävad suurtest hädaohtudest, siis meil jätkub oma kultuuri tööks rohkem rahalist toe-

tust kui seni, ja see peab rohkemal määral ülikoolile osaks saama. Seda tuntakse ja teatakse ka praegu valitsuse juures. Aga ega meie ei suuda ülikooli kõiki soove täita, sest haridustöö rahva-
koolide osas nõuab suuremaid summasid. Rahva-
kool peab aga meie hariduse aluseks olema. Ar-
van, et pikema aja järele siiski ülikool oma tar-
vilikud ehitused saab riigi toetusel ja et ülikool
võiks siis lähedates oludes oma tööd jätkata,
nagu lugupeetud rektor instituutide kohta tä-
hendas.

Pöördudes teie poole, armsad noored, saan
hästi aru, et ega meie vanemad inimesed teiega
ju kõigis asjus ühes arvamisest ei saa olla, sest
meie taga on elu oma kogemustega ja oma ko-
hustustega ning teie lähete ellu, ja muidugi
näete siis kõike koguni teises valguses. Aga üks
asi jääb meie vahele ikka siduvaks, ja see on ni-
melt see, et meie anname teile oma elutee üle,
olgu see nii või teisiti kujunenud. Teie olete
ikkagi meie pärijad, ja kui pärijad peate teie
juba tundma neid kohustusi, mis päranduse võt-
mine ja edasiviimine teie peale paneb.

Olen rõõmus, et olen kindlalt kuulnud siin
täna üliõpilaskonna esindajalt, et üliõpilaskond
on nendes kohustustes teadlik, mis neile langeb.
Meie, kes oma eluraamatu suurema osa lehekülgi
täis oleme kirjutanud, võime üht öelda, et see,
mis teie siit ülikoolist kaasa võtate, on teadlik
mõtlemisviis. Need meetodid, mis ülikool teile
annab, need jäävad teile elus kõige suuremaks
raudvaraks.

Mitte aga need üksikud teaduse alakesed, mis
ülikoolis õpitakse, ei ole see, mis aitab elu ehi-
tada, vaid kaaluv mõtlemisviis, mida
igalüks oma ala kohaselt peab ellu kaasa viima,
on kõige tähtsam. Võin oma kogemuste põhjal
öelda, et ma ei ole saanud omal alal kui jurist
tegukseda, kuid võin kinnitada, et see kool siin,
mis ta mulle kui juristile on annud, on minu
elus suurimaks toetuseks olnud ka kõige raske-
mate küsimuste lahendamisel, sest siin on mõis-
tus töötanud teatava meetodi järele, ja nii saab
ta kõigil teistel aladel olema.

Meie peame mõtlema, arvustama ja kogemusi
koguma, siis näeme, kui tähtis see on, kui koo-
list kaasa võtame terve mõtlemisviisi. Seda kõike
sooviksin teile teie töö juures ja olen kindel, et
Eesti ülikool soovib seda kõike teile kaasa anda
ja et meie järeltulijad võivad uhkusega tagasi
mõelda sellele ajale, et kõige suurema vara on
neile kaasa annud meie ülikool.“

*

Seni kehtinud määruse kohaselt riigikaitse-
lise õpetuse eripäevade kestvus üliõpilaste kohta
aastas ei või olla üle 14 päeva. See kord tekitas
ülikoolides raskusi. Muudatus senises määru-
ses võimaldab korraldada riigikaitselise õpetuse eri-

päevi üliõpilase kohta aastas rohkem kui 14
päeva, kusjuures aga eripäevade arv üliõpilaste
kohta ülikoolis õppimisel on jäänud endiselt
42 päeva peale.

Edasi nägi senine määrus ette üliõpilaste
eksamineerimise riigikaitse ainetes ülikoolides
kehtiva korra järgi, kusjuures üliõpilastelt võeti
eksamite eest maksu. Riigikaitse õpetus on
ülikoolidesse sisse võetud riigikaitse huvides,
mispärast nende eksamite maksustamine ei ole
otstarbekohane. Seetõttu on määruse redaktsioo-
nis kindlaks määratud, et riigikaitse ainetes üli-
õpilastelt eksamite eest maksu ei võeta.

Tartu Ülikooli Riigikaitselise Õpetuse Insti-
tuudi töökavas on alates sellest semestrist võe-
tud uuendusena ette veel naisüliõpilaste sun-
dusliku kehalise kasvatuses sisseseadmine. Vas-
tavad tunnid korraldatakse Tartu Ülikooli
võimlas.

Senine Tartu Ülikooli Riigikaitselise Õpe-
tuse Instituudi juhataja kindr.-major A. Traks-
maa lahkus, kuna ta määrati uuele töökohale,
nimelt sõjaministri abiks.

*

Kurva sündmusena tuleb mainida mag. phil.
Ilmar Tõnissoni surma. Kadunu oli endine
Tartu Üliõpilaskonna esimees ja meie noorema
haritlaskonna andekamaid esindajaid.

*

Suured sündmused on puudutanud ka meie
naabermaid, mis kaudselt meidki riivab. Esma-
joores tuleb märkida, et Soomes on ülikoolid
suletud ja õppetöö seisab. Stipendiaatide vahe-
tus on hõimumaaga praegu edasi lükatud, samuti
on kodumaale tagasi sõitnud need eestlased, kes
tahtsid lahe taga jätkata oma stuudiumi.

Üldiselt on vaenutegevus takistanud paljudes
riikides õppetööd ja välismaal õppivad eestla-
sist üliõpilased on sunnitud jääma kodumaale.
Eriti teravalt puudutab see asjaolu neid üliõpi-

Traditsiooniline rektori käepigistus noorele üliõpila-
sele alma materi jüngriks astudes.

Riigikaitseõpetusest Tartu Ülikoolis

Väga tõsisel ajal alustas Tartu Ülikool oma paljude asutistega käesoleval õppeaastal tööd. Euroopa mandri südames on süüdatud sõjatuli, mis on haaranud Vana Maaailma kõige kultuurilisemad ja tihedamini asustatud paigad. Keegi meist ei tea praegu, millega ja millal lõpevad alganud sõjalised võitlused.

Sellel tõsisel silmapilgul meie kõikide südamed ja pilgud pöörduvad esmajoones meie kodumaa poole palava sooviga näha seda hoituna ja kaitstuna kõigist rasketest katsumustest, mida endaga toob paratamatult kaasa praegusaja sõda.

Hoida ära sõjalised sündmused Eesti kohalt — see on iga Vabariigi kodaniku tuliseim südame soov! Ei ole kahtlust, et selle sooviga täituvad ka meie akadeemilise ülikoolipere südamed, kes kõik tahaksid näha, et nende töö ja tegevus algaval õppeaastal areneks rahu tähe all.

Neid soove väljendades jõuame Eesti riigikaitse raske probleemistiku juurde.

Eesti väline julgeolek ja rahu on tagatud, kui on tugev meie riigikaitse; see ei ole seda mitte, kui meie riigikaitse on nõrk. Olgem teadlikud ühes: tugev riigikaitse on tõhusaim vahend mitte ainult sõja võitmiseks, vaid eriti ka sõja ärahoidmiseks. On palju šansse, et tugevale ei tungita kallale, vaid temaga püütakse elada rahu, mida näitab meile selgelt meie eneste lähem minevik. Eesti oli tõsises vallutusohus, kui ta 1918. aasta sügisel oli riigikaitseliselt nõrk. Ümberpöörduvad, meile tehti rahuettepanekuid ja sõlmiti ka meiega soodsaid tingimusi rahuleping, kui saime sõjaliselt tugevaks ja kindlaks. Mineviku õpilased ütlevad meile, et ka praegu ja lähemas tulevikus peab Eesti olema riigikaitseliselt nii tugev kui iganes võimalik.

lasi, kes tahtsid lähimal ajal lõpetada välismaal kõrgemaid õppeasutisi.

*

Poola riigi ja tema üliõpilastega oli meil sõbralik vahekorid. Mitmed meie üliõpilastest on praktiseerunud Poolas, ammutades sealt teadmisi ja kogemusi, mida suutis pakkuda see meile lähedal asuv suurriik oma modernse pangandusega, tööstusega ja teaduslike asutistega. Kõigi selle kõrval pöörduiti meil viimasel ajal suuremat tähelepanu ka poola kultuurile ja kirjandusele, viimast tõlgiti õige rohkesti.

Ei tarvitse hakata lähemalt selgitama, et meie riigi territoorium, meie rahva üldine suurus ja ta majanduslik kandejõud määravad meie sõjalistele võimetele kindlad looduslikud piirid, millega tuleb arvestada. Neis piirides aga Eesti riigikaitse tõstmise ta võimaliku maksimumaalse täiuseni ja tugevuseni oleneb meie eneste heast tahtest.

Mis on siis riigikaitse?

Meie „Riigikaitse rahuaegse korraldamise seaduse § 1 tähendatakse:

„riigikaitse ülesandeks on säilitada riigi iseseisvust, sõltumatust ja riigi maa-ala lahutamatut tervikut.“ Samas seaduses § 3 määratakse:

„riigikaitse teostamisele rakendatakse seadustes ettenähtud alustel kogu rahvas ning riigi ja rahva kõik jõuallikad.“

Viimast nõuet täiendab põhiseaduse § 128, milles märgitakse:

„Kõik Eesti kodanikud on kohustatud osa võtma riigikaitse seaduses ettenähtud aluseil ja korras.“

Eesti riigikaitse haarab seega rahvast ja riiki ta tervikus. Ta kutsub ja kohustab aktiivsele osavõtule igat kodanikku, osavõtule kogu südamega, kogu oma parema arusaamisega ja kõigi jõududega. Selliselt võetuna võib iga kodanik väga tõhusalt aidata kaasa meie riigikaitse tugevdamiseks ja kindlustamiseks. Ka tähendab iga samm meie rahva kultuurilise ja kõlbelise taseme tõstmiseks, rahva sotsiaalse heaolu ja majandusliku jõukuse arendamiseks, riikliku korra ja sisemise julgeoleku kindlustamiseks — meie riigikaitse kõvendamist.

Riigikaitseõpetuse sisseviimise ja ülikoolidesse on võimaldatud aktiivne ja otsene osa-

Ühe suurriigi juht lausus, et Poola ei tõuse pärast sõjalist vallutamist enam kunagi senisel kujul. Kui see on tõesti ühe riigi ja rahva saatus, siis ometi kultuurilised saavutused on jäädavad ja meie kasutame sellelt riigilt ja rahvalt saadud vaimseid väärtusi meie riigi hüvanguks.

*

Leedu rahvas leinas märterliku uhkusega oma Vilnot, mida eriti innustunult rõhutasid akadeemilised noored. Olukorra on leedulastele lahendanud jällegi praegune suursündmuste ajajärk ja Vilno on taas Leedu linn.

võtt riigikaitsetööst ka meie akadeemilisele noorsoole.

Millise eesmärgiga?

Eelkõige selleks, et meie kõrgema haridusega noori, mehi ja naisi, võimalikult põhjalikult ja mitmekülgselt valmistada ette nende ülesannete täitmiseks riigikaitse alal, mis on seoses nende tulevase elukutsega. „Ülikoolides riigikaitse õpetuse korraldamise määruses“ § 2 p. 2 tähendatakse selle kohta: „ette valmistada üliõpilasi riigikaitse ülesannete täitmiseks neile ülikoolis õpetataval alal.“

Meie riigikaitse seisukohalt on põhjaneva tähtsusega, et igaiüks võiks selles töös rakendada maksimaalse tõhukusega kõik oma võimised ja kogemused. Kõigepealt peavad aga meie eriteadlased — arstid, insenerid, juristid, õpetajad, matemaatikud, loodusteadlased, loomaarstid, majandusteadlased, agronoomid ja metsateadlased suutma oma kutselisi oskusi ja kogemusi kasutada heade tagajärgedega riigikaitsetöös. Selle saavutamiseks ei ole teist teed, kui et need eriala inimesed käsikäs oma kutselise ettevalmistusega süvenevad ka selle kutsega seoses olevaisse sõjateadustesse.

Kaasaja sõda on väga mitmepalgeline nähe. Ta riivab rahva ja riigi kõiki eluavaldu, rakendades oma teenistusse otseselt või kaudselt kõik praegusaja vaimse ja tehnilise kultuuri saavutised. Seepärast esinevad Riigikaitse õpetuse Instituudi õppekavas erialased sõjalised õppeained kõigi teaduskondade üliõpilastele.

Möödunud õppeaastal tehti mitmete nendega juba algust. Käesoleval õppesemestril tulevad esmakordselt käsitlusele:

- sõjapsühholoogia — usuteaduskonnas ja filosoofiateaduskonnas;
- sise- ja välispropaganda — õigusteaduskonnas ja filosoofiateaduskonnas;
- ballistika — matemaatikaosakonnas;
- kütte- ja põletusained sõjaväes — loodusteaduse osakonnas;
- majanduse mobilisatsioon — majandusteaduskonnas ja põllumajandusteaduskonnas.

Kuid riigikaitse õpetus Tartu ülikoolis ei piirdu ainult üliõpilaste erialalise sõjalise ettevalmistusega nende kutse alal, vaid selle töö eesmärgid on seatud laiemalt. Määruse § 2 p. 1 määratakse ta järgmiselt:

„Laiendada üliõpilaste sõjalist silmaringi, süvendada distsipliini ja korda, anda sõjalisi teadmisi ja oskusi ning sisendada arusaamist riigikaitsest ja hoolitseda nende kehalise kasvatuse eest.“

Selle lõikega on antud riigikaitsele õpetusele ülikoolis terve kompleks vastutavaid ülesandeid, mis kõik on olulise tähtsusega üliõpilase kui kõrgema haridusega kodaniku ettevalmistamiseks riigikaitse alal. Sisult neid võiks liigitada järgmiselt:

1. Laiendada üliõpilaste sõjalist silmaringi ja sisendada neisse arusaamist riigikaitsest;
2. anda sõjalisi teadmisi ja oskusi;
3. süvendada distsipliini ja korda;
4. anda üliõpilastele kehalist kasvatust.

Vaatleme neid ülesandeid veidi lähemalt, et selgitada nende iseloomu ja leida abinõusid üles seatud sihile jõudmiseks.

1. Milleks vajab üliõpilane kõigepealt laiendatud sõjalist silmaringi ja arusaamist meie riigikaitsest? Senini kogutud ja läbitöötatud andmeist selgub, et Tartu ülikooli meesüliõpilased oma sõjaliselt ettevalmistuselt enne ülikooli astumist jagunevad: reservohvitserideks, reservallohvitserideks, reameesteks ja osa on sõjaväes mitteteeninuid. — Kõik üliõpilased on aga saanud viieaastase ettevalmistuse riigikaitse õpetuse alal keskkoolis. Kas ei ole see ettevalmistus küllaldane meie kõrgema haridusega kodanikele?

Niihästi meie eneste kui ka paljude teiste rahvaste ja riikide kogemused näitavad, et seda siiski veel ei jätku just kõrgema haridusega kodaniku ettevalmistamiseks riigikaitse alal. Kõrgema haridusega kodanik ei ole mitte ainult eriteadlane oma kutsealal, vaid tema kutse annab talle ühtlasi juhtiva positsiooni meie seltskonnas. Kõrgema haridusega kodaniku seisukohavõtt ja arusaamised kõigis meie rahva ja riigi elu puutuvais küsimusis evib kaaluvat tähtsust ja mõju. Nagu nägime eespool, kuuluvad riigikaitseprobleemid kõige olulisemate ja tähtsamate hulka nii meil kui teistes riikides. Kõrgema haridusega kodanik peab neisse probleemi-desse süvenema põhjalikumalt ja mitmekülgsemalt, küpsemalt ja sügavamalt kui ta seda suutis teha veel aastates noore õpilaseks keskkoolis või sõjaväes. Seal ta tähelepanu riigikaitse alal oli suunatud eelkõige mitmesuguste tehniliste teadmiste ja oskuste omandamisele või nagu keskkoolis nende algmõistete selgitamisele, mis on vajalikud sõjaasjanduses. Alles ülikoolis avaneb võimalus avardada ja laiendada meie tulevase kõrgema haridusega kodaniku silmaringi ja arusaamist riigikaitse küsimustes. Ülikoolis õpivad teineteise kõrval ohvitserid, allohvitserid ja reamehed. On väga oluline, et nad kõik omandaksid teatava ühtlase arusaamise ja ühised tõekspidamised meie riigikaitse puutuvais küsimusis. Mida tugevamad ja elu-

lisemad on sel alal meie rahva juhtiva kaadri arusaamised, seda tugevam on meie riigikaitse.

Üliõpilaste silmaringi laiendamiseks sõjalistes ja riigikaitsealistes küsimustes on Riigikaitse Õpetuse Instituudi õppekavasse võetud järgmised üldsõjalise iseloomuga õppeained: Sõjaajalugu ja Vabadussõja ajalugu, sõjaväe administratsioon, sõjapoliitika ja sõjamajandus. Kõiki neid küsimusi tahetakse käsitleda eelkõige Eesti riigikaitse seisukohalt, mispärast eriti sõjapoliitilised ja sõjamajanduslikud küsimused on ühendatud üheks lühikeseks kursuseks teemal „Eesti riigikaitse üldalused“, mille läbivõtmisega tehakse algust käesoleval semestril.

Peale teatavate õppekursuste läbivõtmist toimub aegajalt Instituudi juhatusel üliõpilaste tutvumine valitud sõjakirjanduslike teostega — nii Eesti kui võõrkeeltes. Ka asub instituut auhinnateemade ülesseadmisele, niipea kui riigikaitse õpetuse töös ülikoolis on juba küllaldaselt edasi jõutud.

2. Anda sõjalisi teadmisi ja oskusi.

See eesmärk ei vaja pikemat seletust. On väga oluline, et üliõpilasele oleks võimaldatud oma kutselise töö kõrval ka nende sõjaliste teadmiste ja oskuste edasiarendamine, mida ta on omandanud sõjaväes ohvitserina, allohvitserina ja sõdurina. On ühtlasi tähtis, et kui üliõpilane on sel alal edukalt edasi jõudnud, siis ta võiks ühtlasi omandada ka kõrgendust auastmes, millega tõuseks ta positsioon ka sõjaväeteenistuses. On vägagi soovitatav ja sõjaväeteenistuse huvidega kooskõlas, et kõrgema haridusega kodanik ka sõjaväes teenib juhtivail kohtadel. Võimalikult kokkukõlla viia kõrgema haridusega kodaniku teenistust eraelus ja sõjaväes — seda suurt eesmärki taotlebki ja valmistab ette muude ülesannete kõrval riigikaitse õpetus ülikoolis. See eesmärk saavutatakse täiel määral, kui üliõpilane pärast ülikooli lõpetamist jätkab oma tööd riigikaitse alal Kaitseväes. Riigikaitse õpetuse Instituudi õppekavas sõjalisi teadmisi ja oskusi annavad ja süvendavad eelkõige niisugused õppeained nagu sõjagaasiasjandus, sõjatopograafia, lahingutehnika ja taktika. Eriti haaravad lahingutehnika ja taktika terve kompleksi sõjalisi õppeaineid, mille tähtsaimaks ülesandeks on vastavate oskuste kätteõpetamine. Tartu ülikooli oludes selle ülesande sooritamine toimub eeskätt suvistel eripäevadel, millede kohta loodan lähemalt sõnavõtta edaspidi.

3. Süvendada distsipliini ja korda.

Selle all ei tule mitte mõelda ainult sõjaväelist distsipliini ja korda. Need viimased mõisted tulevad ülikoolis kohaldamisele ainult nii-

sugustel õppustel, mis toimuvad sõjaväelises korras, nagu rivilised ja muud harjutused väljas, taktikalised õppused ja suvised eripäevad. Riigikaitse õpetuse Instituudi õppekava sisaldab aga terve rea õppusi, nagu mitmesugused loengud auditoriumides, praktilised tööd jne., mis toimuvad ülikoolisüldiselt kehtiva korra alusel. Kõikide nende õppuste ja tööde üldiseks kasvatuslikuks eesmärgiks on süvendada ja arendada üliõpilastes neid töödistsipliini ja süstemaatilise töökorra harjumusi, mis on nii väärtuslikud ja vajalikud meie tulevase kõrgema haridusega kodaniku elus. Riigikaitse õpetuse ülesanded ja taotlused sel alal ei erine sisuliselt ülikooli üldisest õppetööst, vaid püüavad seda viimast jõudu mööda täiendada ja toetada.

Et saada ülevaadet selle kohta, kui võrdaktiivselt ja süstemaatiliselt võtavad üliõpilased osa riigikaitse õppustest, seadis Instituut algusest peale sisse selle osavõtu kohta individuaalse kontrolli, iga üliõpilase suhtes. Kuna riigikaitse õpetus haarab kõiki teaduskondi ja kursusi, siis osutuvad juba esimese semestri tähelepanekud küllaltki õpetlikeks. Nad näitavad kõigepealt seda, et Tartu üliõpilaskond, hoolimata riigikaitse õpetuse uudsusest ülikoolis, on asunud oma suures enamusel sellele tööle kogu soovitava tõsidusega ja kavakindlusega. Jälgides tähelepanelikult Instituudi korraldusi uue õppeala sisseviimiseks ülikooli, nad on kodunenud kehtimapanud töökorraga, püüdes uusi ülesandeid täita täpsalt ja hoolikalt. Meesüliõpilaste üldarvust täitsid 70% oma kohustused riigikaitse õpetuse suhtes korralikult. Seda asjaolu siinkohal esile tuues ei saa aga ühtlasi jätta tähendamata, et mitmesugustes teaduskondades vahel üliõpilaste osavõtuprotsent riigikaitse õppustest jaguneb väga ebahõltselt. Kui, näiteks, arstiteaduskonnas, kaasa arvatud ka farmaatsiaosakond, ja loomaarstiteaduskonnas üliõpilased täitsid oma kohustused selles suhtes sajaprotsendiliselt, siis, näiteks, õigusteaduskonnas langeb osavõtjate arv üliõpilaste üldarvust. Siia hulka on arvatud ka kevadisest erikursusest osavõtjad, kes kuulusid teatavasti rõhuvast enamikus õigusteaduskonda. Teised teaduskonnad jagunevad selle kahe äärmuse vahel, lähenedes enamasti arstidele, välja arvatud majandusteaduskond, kes läheneb rohkem õigusteaduskonnale.

Mis võiks olla selle osavõtu mitmekesisuse põhjustajaks? Teatavasti on otsese õppetööga teaduskonnas kõige rohkem koormatud just arstid ja loomaarstid, evides kõige enam loenguid ja praktikume. Kui nende teaduskondade üliõpilased siiski leidsid aega ja võimalust sajaprotsendiliselt täita oma kohustused riigikaitse õpetuse suhtes, siis näitab see minu arvates

seada, et süstemaatiline vaimne töö on seal tõstnud üliõpilaste üldise töödistsipliini ja töötahte niivõrd kõrgele, et väikene lisand senisele koormusele ei tundunud enam kellelegi raskusena.

Vastandina eeltoodule on aga eriti õigusteaduskonnas kuni 50% üliõpilasi, kellele õpingud ülikoolis on ainult kõrvaltöök. Enamik neist elab koguni väljaspool Tartut. Kuid ka nende hulgas, kes asuvad Tartus, on rohkesti neid, kes teenistuse või mõnel muul põhjusel ei saa kavakindlalt võtta osa õppetööst ülikoolis. Arusaadavalt osutub neile üliõpilastele võimatuks kavakindel osavõtt ka riigikaitsealsetest õppustest. Peale selle on aga veel teatav protsent ka niisuguseid üliõpilasi, kes tähelepanematuse tõttu või mõnel muul põhjusel ei ole senini veel lihtsalt võtnud vaevaks tutvuda riigikaitsealase õpetuse korraldamise määrusega ja nõuetega sel alal, lootuses, et ehk on siiski veel kuidagi võimalik vabaneda sellest uuest kohustusest. Kõigile neile noortele akadeemilistele kodanikele, kes neil või teistel põhjustel ei ol senini veel mitte asunud oma kohustuste täitmisele riigikaitse

õpetuse alal, olgu sõbralikult tuletatud meelde eesti rahva tark vanasõna:

Tänasida toimetusi ära viska
homse varna!

Oma kohustusi riigikaitsealase õpetuse alal meie noor akadeemiline kodanik ärku võtku mitte mingi raske koormana, mille kandmisele asutakse ainult valjude käskude ja korralduste survele, vaid sisemise moraalse kohustusena, mida täidetakse heal meelel ja rõõmuga.

Riigikaitsealase õpetuse sisseviimisega Tartu ülikooli on meie akadeemilisele noorsoole, ta hariliku ülikooliõpingu kõrval, võimaldatud aktiivne ja otsene osavõtt riigikaitse tööst. Asugu selle töö juurde kõik üliõpilased täie tõsidusega, tähelepanuga ja kavakindlusega, teadmises, et nad aitavad sellega eriti praegusel tõsisel ajal tõhusalt kaasa meie rahva ja riigi julgeoleku tõstmiseks ja kindlustamiseks.

A. Traksmaa
kindral-major.

Soome üliõpilaste aateline tegevus

Selleteemalise kõne pidas Helsingi ülikooli rektor semestri pidulikul avaaktusel 11. sept. k. a. Vaadeldes üliõpilaskonna tegevust ülikooli õppejõudude ja üldse soome vanema haritlasgeneratsiooni silmaga, evib käesolev kõne tähtsust mitte üksi soome üliõpilaskonna seisukohalt, vaid võimaldab tõmmata paralleele ka meie õpilaskonna tegevusega. Kõne sisu oli kokkuvõttes järgmine:

Oli aeg, mil üliõpilaste tegevus kogu maa vaimses elus evis suurima tähenduse. Praegustes oludes ei saa loomulikult olla enam endist suurt osatähtsust. Saanud alguse juba 1820. aastatel, hakkab üliõpilaste tegevus võtma aktiivset ilmet 1840. a. paiku, mil hakatakse ilmutama rahvaraamatuid. 1870. ja 80. a. algab etnograafiliste esemete korjamine ja kodukohaurimine, samuti rahvaluulekorjamine mõnedes maakondades. Eriti tähtis on enneiseisvuseaegses tegevuses selle aatelse suuna arendamine,

mille tulemuseks oli jäägäri liikumine.

Iseseisvuseaja algust iseloomustab teatav loodus tegevuses, milline võtab uuesti hoogu alles 1930. a. paiku, suurelt osalt Akadeemilise Karjala Seltsi (AKS-i) õhutamisest. Võttes oma tegevuse aluseks hõimuaate ja rahvusliku meelsuse, üritab ta oma liikmete kogu jõu rakendamist nende ideede aktiivseks teostamiseks. Viimaste aastate tulipunktiks oli selle juures ülikooli soomes-tamisküsimus, mille teostamisel kogu soome üliõpilaskond ühines teraviklikuks rindeks, mis saavutas küllaltki tähelepanuväärseid tulemusi. Tähtis on ka asjaolu, et üliõpilaskonna soomlusprogramm, mida veel mõne aasta eest peeti liialdatuks, on nüüd kogu rahva poolt leidnud üksmeelset tunnustamist.

Hõimuharrastustest on tähelepanud Karjala pagulaste aitamine ja tihedad sidemed Eesti Üliõpilaskonnaga, mille tulemuseks on sõpruslepingute sõlmimine. Eesti mõ-

juna on soome osakondades viimasel ajal pandud rohkem rõhku ka nn. fuksikasvatusele.

Värskeim mälestus on üliõpilaskonna maakaitsetööst. Mäletame lennuki kinkimist, vanametallikorjandust, AKS-i poolt korraldatud 16. mai palga korjamist kindlustustööde hääks, eriti aga suurearvulist tegelikku osavõttu kindlustustööst.

Selle kõrval on pisut tagaplaanile jäänud rahvavalgustustöö, kuigi eriti kodukohaurimus näitab viimastel aastatel suurt arengut. Korraldati ka raamatukorjandus pealinnas, mille tulemusena saadi mitukümmend väikest raamatukogu maale. Tähelepanu vääriavad ka 1932.—33. a. korraldatud „vanasõnatalgud“, mis andsid 1.245.000 vanasõna.

Peale selle peab nimetama ka erisihilisi organisatsioone, nagu Akadeemiline Hõimuklubi, Akad. Õhukaitseühing, Akad. Laevastikuühing, Üliõpilaslottad, Akad. Karskusühing ja kristlikud ühingud.

Tundub, et praegune rahvuslik töökava on oma algmetelt pärit

1.

See, mida kogu maailm kõige enam kartis ja see, mille poole ta sellest hoolimata ometi kõik oma pingutused suunas, on sündinud — uus Euroopa sõda.

Kuigi ammugi oodatud ja mitteoodatud, võeti sõjasõnum siiski üldise sügava vapustusega teatavaks.

Välkkiirelt järgnes sündmus sündmusele: relvastatud jõudude kokkupõrked Poola-Saksa vahel, Inglise-Prantsuse sõjakuulutused, millele sekundeerisid dominioonid, siis — erapooletuse-deklaratsioonid, Nõukogude Vene vägede sisse-marsss Ida-Poolasse ning kõigele sellele resonants ka maailma kaugemaist kolkaist...

Vana maakera palgel tõmblevad jälle Marsi verised grimassid. Inimkond heitleb närvipalaviku ja alginstinktide taudilainega. Sõjamikroobi nakatuse vastu pole seerumit...

2.

Nõnda kui midagi ei sünni mitte millestki ja nõnda kui iga fenomen on paratamatu, see tähendab — vahenditult seotud teda esiletõukavate jõududega, nõnda on lugu ka Euroopa sõjaga aastast 1939.

Iga aktsioon rullub ainult temale soodsal pinnal. Iga teo eelduseks on valmisolek sellele

teole. Iga valmisoleku eelduseks — veendumus teo tarvilikkusest. Iga veendumuse eelduseks — soodus psüühiline hoiak.

Milline oli see psüühiline hoiak kaasaja Euroopas, mis ootas sõjaseemet? Kas ei olnud tee-avajaks just see eelmise sõja brutaalsus? Eks oia-nud Euroopa alles oma valutavate haavade käes. See valu muutis tema kannatamatuks. Ta hakkas otsima abistajat. Talle pandi diagnoos ja ta sai retsepti. Kannatanu polnud võimeline kritiseerima diagnoosi ega analüüsima ravimit — ta oli ainult rõõmus, et vabanes valudest. Kas tähendab aga valudest vabanemine igakord tervenemist? Ei — valusid kõrvaldav uimastusaine pole veel arstim. Mida teab aga sellest patsient!

Seda kannataja-kompleksi võiksime vaadelda ühe eeldusena kahekümnenda sajandi Euroopa traagikas. Siia lisandub aga veelgi ohtlikum hingehaigus — ajavaim.

Millise tunnussõnaga võiksime kinnistada selle kahe viimase aastakümne mentaliteedivähja oma ajalooramatuisse? Kas ei sobiks selleks üks üsna lühike ja ääretult populaarne sõna — sport! Täpsemini — rekordsport. See, ühe moodsaima vaimuhaiguse termin, sisaldab eneses kogu tänapäeva Euroopa traagika — sport spordi pärast, rekord rekordi pärast. Kaasaja inimene ei taotlenud ennast ja teisi ületada mitte ainult staadionil, hipodroomil, autol, lennukil,

juba Snellmani aadetest. Savokarjala Osakonna kuraator Torsten Gustaf Aminoff avaldas 1870. a. mõtteid, mis vastavad praegustele sihtidele. Nii võib iseseisvuseaegset üliõpilaste tegevust pidada otse-seks jätkuks möödunud sajandi aadetele.

Sooviksin, et üliõpilaskonna tegevus areneks edaspidi eriti kahes suunas: maakaitsetöö ja rahva ühiskondlikku tervendamist. Viimaseks otstarbeks tuleks moodustada Osakondades vastavad toimkonnad ja korraldada vabatahtlik tööteenistus süvel maal kodude ja külade heaks.

Eriti praegusel raskel ajal sooviksin üliõpilaskonna tööd jätkumist endises suunas ja vaimus.

*

See tunnustav sõnavõtt ülikooli aktusel iseloomustab soome haritlaskonna suhtumist üliõpilaskonnas tegevusele. Juba üksi selle sõnavõtu lühidast kokkuvõttest ilmneb soome üliõpilaskonna kaasatundmine oma maa ja rahva saatusega, eriti aga see aktiivne isamaalus, mis kõigepealt eelistab praktilist, tegelikku töötamist teoreetilistele arutlustele.

Tekib muidugi küsimus, mil määral Eesti Üliõpilaskonna tegevust võib võrrelda hõimrahva omaga. Kui enne iseseisvust üliõpilaskond ka meie avalikus elus etendas tähtsat osa, siis iseseisvuse ajal ka siin on märgata teatavat loidumist. Kuid pole märgata erilist elavnemist isegi mitte viimastel aastatel nagu Soomes, kuigi ülesannete puuduse üle meil oleks veel vähem õigust kaevata kui Soomes.

Raske on öelda, mis on selle põhjuseks, kuid tundub, et eriti meie üliõpilaskonnas üliõpilaskonnas tüüp, mis evib küll teatavaid voorusi võrreldes Soomega, pole eriti soodustanud tegevust üldrahvuslike ja hariduslike sihtide saavutamiseks. Üliõpilaskonna tegevorganid on võimetud, kui neid ei toeta aktiivsed organisatsioonid. Ka Soomes toimub peamine tegevus Osakondade kaudu ja nende õhutusel. Oleks aeg toimida üliõpilaskonna välise reformi järele ka üliõpilaskonnas üliõpilaskonnas sisemine, vaimne reform — mis juhiks eesti üliõpilasi endisest enam aktiivsele ja ühisele tegutsemisele kodumaa ja rahva heaks — ilusatest aktiivse- ja albumisõnadest praktilistele tegudele.

A. M.

maal ja veel, vaid ka vaimses tasalülituses, relativastuse dimensioonides, rahvuslikkuse ekstaasis ja masinlikkusega oma hingeelus. Inimene oma sügavamas ja väärtuslikumas olemuses on kaugele maha jäänud sellest hullumeelselt kihutavast energiast, mis kaasa viis tema treeneritud lihased ja spetsialiseerunud mõtte. See, kes esindab tänapäeva inimsugu, on inimsueta inimene, vaimsueta mõte ja mõtteta tegu — sport spordi pärast. Nõnda kui iga otstarbetu kihutamise võiduks on kas katastroof või ainult energiakulu tagapõhjata auahnuse täiteks, nõnda võis ka tänapäeva peata-hingeta kihutava inimsoo auto viia ainult auahnuse kuristikku.

Tänapäev laenas küll muistsetelt rahvastelt nende kultuuri üksikasju, aga ta unustas laenamata neid üksikasju siduva ja mõtestava inimsuse. Oleme muistse Hellase närused ja pinnalised epigoonid! Kihutame roomlaste sõjavankril moodsa lennuki mootoriga! Meie loosungiks on: mitte inimene, vaid rahvus! Mitte hing, vaid tehnika! Mitte vaim, vaid võit! —

Kui veel mõned kuud tagasi katsusime vaa-delda kaasaega kui mentaliteetide sõda, siis nüüd seisab meie ees täies armetuses alasti tema tõeline olemus: Ideoloogia on kehtiv ainult seni, kuni kasvab tema najal võim. Muutub see ideoloogia takistuseks võimu kasvamisel, siis hüljatakse ta. Nõnda siis esmajoones ikka võim, üleolek, rekord.

Puhkenud sõjal puuduvad ideoloogilised alused, sest ideoloogilisi antipoo-de samastab mitte-

kallaletungi pakt. Värskeima ajaloo õpetussõnad on järgmised: Ideoloogia on ainult võimu vahend ja mitte vastupidi. Puuduvad toorained — lepime surrogaatidega. Puudub ideoloogia — tuleme toime pseudoideoloogiagagi.

Rahvuse sotsiaalne tasapind kulmineerub tema riigivormis ja juhtkonnas. Rahvuse kultuurilist küpsust mõõdab ideoloogia, mis on võimeline teda inspireerima aktsioonideks. Sic!

3.

Mis jääb teha antud olukorras meil, kes me otseselt pole seotud vaenuliku tegevusega? Kas võime jätkata oma elukäiku samas stiilis kui varemgi? Ei — pommid ei taba küll meie kodu-sid, aga nende plahvatused kõmavad ka meie kõrvus! Sõja surve kandub üle igast tõkkest ja sõjapsühhoos ähvardab nakatada meidki. Meie kohus on tõdeda täie teravusega tekkinud uut olukorda ja sellele kohalduda. Meie peame kõigepeält säilitama oma mõttelise kainuse ja vaimse otsustavuse. Meie peame aga pingutama end mitte ainult vaimselt, vaid ka majanduslikult.

Eriti olgu akadeemilise nooruse kohuseks sääl olla vahendajaks, kus kaasmaalased pole võimelised enesele ise aru andma olukorrist või kus neid tõlgitsetakse valesti. Meie kohus on eelkõige olla eeskujuks oma vaimse kindluse, selguse ja rahuga, sest tõeline juht on — eeskuju!

Eeda Kook.

ÜKS MÄLESTUSPILDIKE

Mineviku ja oleviku resp. vastavate tegelaste hinnang-võrdlemine diametraalselt vastupidiste tulemustega on tõepoolest siiski üsna loomulik ning mõistetav nähe; see ei peaks öieti kedagi häirima. Kui siis mõningad meie vanemast haritlas-generatsioonist süüdistavad järelkasvu mitteküllaldases huvi- ja vaimustuspuuduses seltskondlikes üritus-sisse koostööle rakendumiseks ning ükskõikses suhtumises rahvus-mõistele, oskamata või tahtmata selle tõsiväärtust hinnata, ja lisandades koguni halvustava väite: noorem generatsioon mõtlevat vaid isiklikule heaolule, — siis pole tõepoolest jumal-teab milliseid kaaluvaid asi-olusid avastatud, vaid tegemist on lihtsalt ühekülgse asiolude vaatlu-sega.

Samuti on märgist möödasattuv ajuti noorte poolt kostev alahinda-mine vanade suhtes, nagu poleks nende kiidetud rahvuslus küllalt ehtne ja sirgejooneline; meie lähe-mas minevikus puuduvat võõrale võim-ule kategooriliselt-eitavalt suhtu-vad sangarkujud; või jälle: vanad ei andvat noortele teotsemisvõimalust jm. Selliseid viiteid on esinenud eriti viimasel ajal, kus ühele või tei-sele nooremasse generatsiooni kuu-luvale tegelasele on etteheiteid teh-tud, nagu järgiksid nad võõraid ees-kujusid.

Ei ühel ega teisel juhul pole arvustav pool arvestanud vastava aegjargu iselaadi ja eriilmingut, pole kaalunud hoopis teissuguseid tingi-musi, — olusid lühidalt.

Tihti kuuleme etteheiteina tun-

duvaid väiteid: tänapäeva üliõpilane on suuresti lahkuminev — kahjuks! — enne-maailmasõjaaegsest üliõpila-sest, nimelt oma osatähtsuse vähene-misega üldsust teenivais üritusis, olevat tõmbunud organisatsiooni seinte vahele jne. Kokkuvõttes: ta pole enam see rahvamehe-tüüp, mis oli vanasti. Jah, vanasti tähendas üliõpilane ühtlasi ka tegelast selle sõna kaheldamatus mõistes; igaüks muidugi vastavalt oma võimeile ja kalduvusile. Kuid iga mees pidi tingimata millegagi üldsuse kasuks tegelema, see oli endastmõistetav ja vältimatu.

Oleks asjata siin määratella olu-korra — ka elutingimuste ulatust, et põhjendada, miks ja kuidas on tekki-nud üliõpilase „uus nägu“ või ilme. Lühidalt: meil pole enam haritlase resp. tegelaste puudust ja muutunud on ka üliõpilaste majanduslik sei-sund. Suures osas on üliõpilaste

Tähelepanekuid

LONDONIST

1. Kodune elu.

Olles sattunud keskklassi inglaste hulka, käid esimesed päevad ringi nagu muiet maha surudes. Inimesed liiguvad siin naiivselt ja mugavalt oma pitoreskses koduses ümbruses. Nende mõisted esteetikast ja eetikast näivad tublisti erinevat meie omist. Ja see sunnib igaühe muigama.

Ümbrus ise meenutab värvilist, veidi vanamoodsat postkaarti. Väike kahekordne maja tibatillukese aiaga, kus aastaringi midagi õitseb. Roosid õitsevad jõuluni ega karda ka kerget lumekorda. Ja oma aia pirne süüakse kevadeni. See on Londonis niisama tavaline, nagu ta esialgu suurlinna kohta võorastav tundub.

Maja sisustuses puutuvad midugi kõigepealt silma kaminad oma kõrgete nikerdatud „mantelpiece“-dega ja värviliste koldekividega. Need jätavad tihti päris altari mulje ja valitsevad tervet ruumi. Seinad on harilikult kuhjatud gravüüridega ja trükipiltidega, kus arvad ära tundvat linna kuulsaid arhitektuurisaavutusi ja Dickens'i romaanikangelasi. Söögitoa seinad on aga täidetud taldrikutega, mille funktsioon näib peamiselt olevat kirevuse tekitamine.

Teine printsiip ruumide sisustamisel on mugavus. Seinast seinani põrandale naelutatud vabad teevad maas istumise ja asjade mahaloopimise loomulikuks, kuna elutoa kamina ette asetatud madalate nahktugitoolide ring juba äratab su kehas mõnusat vajumise ja sirutamise tunnet.

Tarbetuid asju, nagu vaase — enamasti hiina või jaapani mustriga —, kujakesi jne. on nõnda palju käepärast, et tahtmatult hakkad neid klasifitseerima maitsekaiks ja maitsetuiks. Meenub, millist lärmi tehakse kodumaal meie maitsetute ja ebakultuursete kodude üle, kui palju sellest kirjutavad ajalehed, kui palju sel teemal peetakse propagandakõnesid. Siin ei tule kellelegi meelde, et nende kultuursus või maitse midagi soovida jätaks. Pole taolist auahnustki. Peasi, et kõik värviline, lõbus ja „lovely“ paistaks!

Lähed nukulikku aeda, kus mitmesugused stiilid ja tendentsid üksteisega võistleavad. Kogumulje on idülliline. Kahel pool teed on asetatud ridvad põikpuudega, mille ümber võruvad roosid, nii et õied su pea kohal ripuvad. Säärane

„trellis-work“ mõjub eelkõige sõbralikult ja naiivselt. Nagu oleks lapsed ta ehitanud. Oleks ta terves aias valitsevaks stiiliks, mõjuks ta suurejooneliselt, kuid mõne sammu pikkuse käigukesena mõjub ta postkaardina vanas albumis. Tunned, nagu puuduks seal veel midagi, mis postkaartidel oli, ja nimelt pikas valges kleidis lahtiste juustega tütarlaps, teravaotsalised sinised kingad seeliku alt uudistamas, punased põsed naerul, laiaäärne lehviga kübar ühes ja lahtine raamat teises käes...

Kuid igas tüüpilises inglise aias leidub ka nurgake „metsikut“ ümbrust. Seal on üksteise otsa veeretatud kive ja läbisegi kasvavaid taimi, siis äkki kivitiigike, mille servil ilutsevad loomutruud jäneste, kalade ja päkapikumeeste kujud. Aia teises otsas on aga redisepeenrad, ning samm edasi kasvavad tavalised aialilled tavalistel peenardel. Pirni-, ploomi- ja mandlipuud, igaüks ühes või kahes eksemplaris, seisavad aia ääres nagu juhuslikult või kogemata, kuna müür, mis kaetud siniseõteliste väänkasvudega, mõjub koduselt, soojalt, keskaegselt. Üldse tundub kõik keskaegne siin loomulik ja kodune, igatahes vabandatav.

Samas tibatillukeses aias leidub peale muu ka muruplats, mis ruumi jaotusse omakordse kontrasti toob. Kogu aia võid pilguga üle vaadata ja tunned tervikluse asemel mingit rahulduse-rahuldamatuse segu. Ükski joon ega toon ei valitse, vaid eristiilsed asjad lihtsalt seisavad üksteise kõrval, mingi sümmeetriata, mingi kavata. Aed vahest ongi selgeim näide inglise kompromissist, mis kordub pea igas elunähtes.

Koduse elu tähtsamad momendid on söögi-ajad. Neisse suhtutakse naiivse pühalikkusega. Hommikusöögil kujuneb küll ajalehtede lugemine pealõbuks, kusjuures vahetatakse vaid mõni sõna ilma ja magatud öö kohta. Järgnevad kokkutulekud lunchiks, teeks, kamina ääres istumiseks ja õhtusöögiks kannavad teadagi igaüks eriloomu. Üldiselt paistab aga 4—5-kordne söömine päevas väga tähtsa tegurina rahva elus. Näiteks peavad 7-me tunni töölised ja ametnikud kinni olema 9—6-ni, sest nende tööaeg katkeb kahe söögiaja tõttu. Imekombel ei ärata aga võrdlus meie 7-me tunniliste ametisoliijate olukorraga inglaste sugugi kadedust. Ainult vä-

hesed möönvad, et töölolek 8—3-ni jätab sulle hulga rohkem vaba aega. Suurem hulk aga lööb käsi kokku ja kahetseb, et millal siis teie omad, vaesekesed, küll lunchi ja teed saavad!

Kuid üks reguleeri söögikorrad peale ajajao-tuse ka inimeste meeleolu. Kuna sind iga kolme tunni tagant jälle söögiaeg varitseb, ei saagi nagu pikemalt maailmaele üle järele mõelda ega urgitseda, ei saa ka teiste inimeste seltskonnast kauaks lahkuda — sa kas ootad kedagi, sind oodatakse või sul on vaja restorani minna või endale einet valmistada jne. Igal juhul sa korraldad vastavalt oma töö ja jalutuskäigud ning sulle jääb igaks tegevuseks vaid piiratud aeg. Pealegi on söögiajad seotud teatud formaalsuse ja tseremoniaalsusega, nagu ümberriietumine teeks ja viisakused, kus su „common sense“ peab valvel olema.

Õhtupoolik läheb koos teistega kamina ees istumisele. Seal istutakse raamatuga, näpu-tööga või kirjutustööga. Igaühel on vaba voli segada teisi oma vahemärkustega nii palju, kui soovib. Samuti on igaühel vaba voli teise juttu nii palju ignoreerida, kui soovib. Täieliku endassesüvenemise saavutab seal muidugi ainult kõige häbematum. Vestluse ja töö sekka keeratakse veel raadiost kerget muusikat ja päeva-uudiseid, serveeritakse järjekorraline tass teed ja konstateeritakse valte sekka, et küll on hea ning kodune.

majanduslikud võimalused kehvemad kui enne Maailmasõda. Tol ajal põl-venes üliõpilaste rõhuv enamus jõu-kaist perekonnist, kuigi ei puudunud ka kehvikud. Üliõpilane võis järeli-kult lubada enesele pikema studiumi kestvuse kui tänapäeva üliõpilane; ta võis aega raisata, ent nüüd peab seda kasutama viimase võimaluseni — nii õpinguiks kui aineliste vahendite hankimiseks.

Võib-olla mõnigi vanema gene-ratsiooni haritlane, kes omal-ajal kehvusega võidelnud, tahaks protes-tida väitele, et vanasti, olnud läbi-lõikeüliõpilane jõukam, kuid või-mata on salata tööka: rõhuv enamus tuli jõukaist perekonnist. Ega Tartu-ja Viljandimaa oma üliõpilaste arvuga seisnud esikohal mingi nõia-sõna mõjul! Sarnases jõukas maa-nurgas, nagu Tarvastu (selle lähima ümbrusega) näiteks, loeti enne Maa-ilmasõda pea iga kümne talundi kohta üks üliõpilane. Arvestades üli-kooli ja teise kõrgemaid õppeasutusi lõpetanud ja studiumi pooleli-jät-

nud haritlasi oli kõrgema haridusega inimeste arv veelgi tihedam.

Ja see oleneb peaausjalikult sel-lest, et vähegi korralikul ja taipliku-mal taluperemehel oli tuhandeid (ka kümneid tuhandeid) kuldrublasid seisukapitali. Jõukast perekonnast võrsunud üliõpilane võis enesele mõndagi lubada.

*

Mainisime Tarvastut; see meenu-tab nii mõndagi seoses omaaegse üli-õpilaskonna silmapaistvamate kaju-dega. Loetleme siin vaid mõningaid enne-maailmasõjaaegsest ajajärgust: vennad Ants ja Juhan Simm'id, M. Pill, A. Roosior, H. Jür-gens, J. Järv, M. Ronimois, A. Reichenbach, A. Järv ja palju teisi, — kes kaasaegseist neid ei mäletaks?! Kui Tarvastu 1914. aasta suvel pühitses toreda rahva-maja avamispidustusi ja käesoleval aastal on sama maja 25. a. kestvus-juubel päevakorral, siis selleski üri-tuses omasid üliõpilased määrava osa. Muidugi, kohalik põllumeeste

Võõra paneb see esialgu hämmastama, ja ta küsib endalt tihti, kas on inglased niivõrd sot-siaalsed, et armastavad karjakaupa koos istuda ka igaüks oma tööd tehes, või on nad niivõrd asotsiaalsed, et teiste ignoreerimine neil kõige loomulikum lõbu on? Ent peapõhjus seisab muidugi kaminas. On nii mõnus vaadata lahti-sesse tulle, et sellest harjumusest raske on ära ütelda. Sellepärast võistleb ka lahtine kamin tä-napäevani veel edukalt elektrikaminatega, kus hõõguvad ainult söe imitatsioonid, rääkimata lihtsaist radiaatoreist, mida ju igasse tuppa võib paigutada.

Mis maja sisustuses veel hämmastama paneb, on ühe mööblitüki, nimelt kirjutuslaua täielik puudumine. Näed, et kirjutatakse kamina ees, väike kohvrike põlveotsal, kõõgilaul, söögi-laul, või kesteab kus. Seejuures omatakse kir-jutusmasinat, autot ja muid võrdlemisi kulukaid tarbeasju, rääkimata telefonist ja raadiost. Kir-jutuslauda aga, nagu kujutleb endale Eestis iga keskmine kirjaoskaja, pole kerge leida ka rikkas inglise majas, isegi siis, kui kirjutamine koda-kondsetele päris eriharrastuseks. Mõtlen stiil-set kirjutamise otstarbeks valmistatud lauda — ärtega, sahtlitega, karakterse tindipottide reaga, pliatsite, sulgede ja kirjapressiga. Miks? Kas tundub kirjutuslaud liiga ametlikuna, kant-seleilikuna siinses mugavas ümbruses, või on see mööblitükk liiga soliidne inglise majja? Vist

selts oli juba sajandi vahetusel otsustanud endale maja ehitada ja selleks rahagi kogunud, ehitusplatsi nõutanud ning materjali kohale veda-nud, kuid — sinna see mädaneski... Kõlab anektoodina, ent on tõik.

Kui siis seltsi esimeheks valiti J. Pausk, kes ise H. Treffneri eragümnaasiumis hariduse saanud, ja sõprusvahekorras üliõpilaste M. Pilli, A. Roosioru ja teistega, otsustas akadeemiline noorus teda abistada, et rahvamaja püstitamine hoogu võtaks. Kuna kaunis algatus varem suurel määral „klikevõitluse“ aluspinnal virelenud, siis üliõpilas-rühmitus, kuhu eelmiste sõbruna kuulusid veel Ed. Johanson (†), H. Saebelmann (praegu Sae-mets), J. Pill, J. Ustal (oli juba Ülikooli lõpetanud ja prooviaastal Tarvastu õpetaja M. Jürmanni juu-res) rajas oma tegevuse laiemale alusele: kutsudes kooostöölle kõik arvestatavad jõud suurtalunikest kuni aleviku proletariaadini.

Ja selle koondustegelaskonnaga

ei osata teda paigutada ühessegi tuppa, välja arvatud „study“ ehk ruumikas raamatukogu, mille omanikuks võivad end nimetada teadagi vähesed. Aga täied raamaturiiulid vaatavad sulle vastu igast elutoast.

Selleski on midagi sümboolset. Vastuvõtva ja loova kultuuri proportsioonid üldiselt erinevad meie omadest, kuna meil aktiivselt kaasalööjate arv võrreldes lugeja-publikuga on üsna suur, pole siin kaasalöömine igapäevase asjaks. Tung loovale tööle näib olevat sootuks väiksem. Ka puudub see valus heitlus, mis meil peetakse hariduse pärast ja rahva kultuurilise taseme tõstmiseks.

Keskmine inglane võtab elu ja kohustusi palju kergemalt kui meie keskmine kodanik. Ta tunneb nagu enesestmõistetavalt suuremat õigust meelelahutustele, millest ta on võimeline täielikku rahuldust tundma. Muretuse ja kindluse ilme inimeste nägudel on otse valdav. Vaevast võib kujutella maailmas endaga rohkem rahulolevat inimest, kui inglane, kes peale lõunasööki laskub sügavasse tugitooli, süüdanud piibu põlevast kaminast ja ajaviiteks sirvib „Punch“i.

Oma kodusele elule on inglased võrdlemisi uhked. Nad armastavad kutsuda külalisi endi perekonda ja mõistavad kohut prantslaste üle, kes sõpru aastate kaupa ainult kohvikus kohtamas käivad.

2. Väliselu.

Tänaval on rutt, äritsemine ja tõsised näod muidugi eeskätt silmapuutuvad. Tundub, nagu tahaks igapäevane elu vool inimest otse lõhki kiskuda. Teadagi ei puudu ka ilutsevalt riietatult inimeste kaader, mida suurlinnad tavaliselt pakuvad. Nende suhe on muidugi linna- jaost, milles kõnnid.

Kui nõjatuda andmetele, et Londoni töölise keskmine palk on 2 £ nädalas ja samal ajal elab kogu Inglismaal ainult 119 miljonäri, on selge, et äärmiselt rikaste arv äärmiselt kehvade omaga kuidagi võistelda ei saa. Kuid arvestades keskmiste klasside jõukust pole harjumatul silmal kerge tänaval klassivaheid eritella. Inglise ise oskavad seda vahet teha juba maitse järgi, mis valitseb eri kihtide riietuses. Sest igal klassil on oma privaatesteetika, mis määrab riietuse värvi ja lõike.

Eestlasele näib see esialgu imelik, et siin iga inimene teab, kuhu klassi ta kuulub. Lihtsalt seetõttu, et klassi määrab ära luksuste hulk, mida keegi endale lubada tohib. Kantseleiametnik näiteks võib kuuluda väga mitmesse klassi. Kui ta oleks sünnilt aristokraat, kuuluks ta muidugi ülemklassi; kui ta vanemad on jõukad ja võimaldavad talle varanduse, siis võib ta ratsutada ja tennist mängida ning kuuluda ülem-

üritati suurimat vabaõhu-pidu kohaliku tütarlaste kihelkonnakooli pargis, — vist oli see 1912. a. suvel. Algatuse õnnestumiseks leiti tarvilik olevat tegelaskonna kõrval organiseerida ka külaliskonda, publikut. Selleks korraldati pääsetähtede müük sootu uutal alustel: viidi need igale koju kogu suure ümbruskonna ulatuses. Asja hõlbustuseks määrati kindlad piirkonnad, eesotsas ühe üliõpilasega. Viimase ülesandeks oli leida kaaslasti, kellega koos pidi küllastama kõiki piduvõõrainarves-tulevaid kodanikke.

See polnud üksnes uudiseks, vaid osutus teataval määral üllatusekski. Leidis mõningaid, kes säärast kodust ülesotsimist pidasid koguni haavavaks, asjatuks häirimiseks, kuna teisel jälle oldi seda sõbralikum. Pääsetähtede pakkumisest arenes propaganda jutt suurele algatusele kaasatõmbamiseks. Kahtlemist-kõhklemist oli ju palju, sest rahvamaja toorehituse eelarve oli koostatud 15.000 kuldrub-

lale; küllaltki aukartust-äratav summa. Pealegi seisis hoiatava eeskujuna silmis mõni aasta varem ehitusplatsile veetud ja sinna mädanenud palgiriit. Hoolas töö andis tulemusi: publik ületas arvult kõik varem sellised üritused, ühenduses sellega ka kassa.

Peokavast vast niipalju, et loorberid lõikas oma võimsa lauluga üliõpilane H. Saebelmann, näidendis kadunud Ed. Johanson; mugavalt tundis publik end ka meeskoori laulu puhul, kui noor kirikuõpetaja J. Ustal oma kõlava tenoriga laulis soolot „Lätsi küllä kükkille...“ Teised — M. Pill, A. Roosiorg, J. Pill j. m. t. olid rakendunud rohkem organiseerimisele ja propagandale.

Hea kordaminek mõjus tõesti kaasakiskuvalt. Kui põllumeesteltsi juhatus vajab garantiid Helme Laenu-Hoiu Ühisusest 3000 kuldrubla laenu saamiseks, siis kuus taluperemeest (neile lisaks neli haritlast) andsid oma allkirja pikemalt

kõhklemata; ja laiemal silmaringiga Kägara-Jaak lausus: „Meie noorus on näidanud, et asjaga saab hakkama, kui tööga tõsi taga.“

*

See mälestuskatkend ilmestab, kui määravalt noor haritlane minevikus võis esineda ja toimida. Aga, puudub veel palju, et anda pisematki pilti toleaeagsest üliõpilasest ja see nõuaks ka laiemaulatuslikku käsitlet. Ehk aitab, kui samas nimetame, et loetletud nimede hulgas esinesid: lugupeetud loodusteadliste rahvaraamatute tõlkija, ajakirjanik, ühistegelane, muusikaharrastaja, rahvaluule ja ainelise vanavarakoguja, pahempoolne poliitik jne. jne.

Tänapäeva üliõpilane ei saa ega suuda seda kõike, ka pole selleks tarvidust. Seepärast on üleaarused ka etteheited. Parema ja õigem, kui igal aegjärgul on iga mees omal õigel kohal.

Kaarli Naanuri

keskklassi; on aga vanemate pärandus väike, kuulub ta alamkeskklassi, ja kui ta oleks sunnitud elama ainult oma nädalapalgast, määraks luksuste hulk, mis ta endale lubada võib, ta kõige alamasse klassi. Väga hääks tunnuseks sellest, kui luksuslikult keegi elada suudab, on ta päevane ümberriietumiste arv. Töölised riietuvad vaid ühlepäevaks oma paremaisesse ülikondadesse, alamkeskklassis riietuvad naised tee ajaks, ülemkeskklassis ka mehed, kuna ülemas klassis vähemalt kaks korda — teeks ja õhtusöögiks ümber riietatakse. Haridus muidugi ei määra klassi. Ülikooli — ka Cambridge ja Oxfordi lõpetajad pole kindlustatud kohtadega ega tea oma tulevast klassikuuluvust, välja arvatud sünd.

Kuulsad inglaslikud jooned, nagu kinnisus, ebasõbralikkus ja vähene jutt kuuluvad kesk- ja alamklasside väite järgi ülemklassile, ülemklasside jutu järgi aga jälle teistele kihtidele. Tege-likult näib maksvat järgmine viisakusreegel. Pärts võõra inimesega vahetatakse kolm kuni neli lauset ja siis öeldakse head aega. Harilikult väljendatakse oma arvamist ilma kohta. Teine väga tavaline küsimus on „kust te pärit olete?“ Seda ei esitata ainult välismaalasele, sest Londoni voolab ju ka igast Inglismaa nurgast inimesi kokku. Sellepärast peetakse seda küsimust väga huvitavaks. Möödunud aastal anti välismaalastele küsija poolt tavaliselt veel kaks võimalust valida: „kas Austriast või Tšehhoslovakkias?“ ja kui sind kord tšehiks hakatakse pidama, siis ei aita ka seletamine. Leitakse, et Eesti, see on ju ka vist mingi Tšehhoslovakkia maakond.

Kord peatas keegi võõras daam mu kohal oma auto, küsis, kuhu kanti lähen, ja leidis, et teed ühtuvad, palus sisse astuda. Vabanduseks ütles ta, et ilm on paha ja rumal olla ükski suure autoga sõita, kui teised jala käivad. Peale selle ütles ta veel ühe lause: „Teie verb on palju raskem meie omast“. Ma ei hakanudki mõistatama, mis maalaseks ta mind pidas, kuid arvata-vasti oli ta üks neist õnnetuist, kes tegevuse puudusel tšehhi keelt uuris, ja selleks, et naiiv-selt oma meelsust näidata, püüdis arvataval tšehhoslovakkia tütarlapsel kergendada jala-vaeva. Erilist huvi Tšehhoslovakkia vastu ta aga nähtavasti ei tunnud, muidu oleks ju võinud paar küsimustki esitada autosõidu jooksul.

Väga tavaline küsimus, mis tekkis pea igal jutuajamisel nii tänaval, kodus kui restoranis, oli: „Mida arvate Chamberlainest?“ Ka ei olnud inglise kodanikud ise kitsid ses suhtes oma arvamist avaldama. Esmalt tundus imelik, kui keegi tänavafotograaf seletas, et naised pida-vat peaministrit pooldama, mehed aga mitte;

sest naised olevat rahu poolt. Hiljem selgus, et selles oli tõttki, nimelt oli „Avaliku Arvamise Uurimise Instituudi“ poolt statistiliselt kind-laks tehtud, et naised moodustasid ligi kaks kol-mandikku Chamberlaini pooldajaist; ka seda, et enamik inglise naisi üldse pooldas konser-vatiivseid erakondi.

Miski ei kinnitanud õieti muljet, et ingla-sed jutlemises oleksid tagasihoidlikud, kui nen-dega kord juba asjalikku kõnelusse sattuda. Enda isikust küll püütakse alul mööda minna, välja arvatud palk. See, kui palju keegi palka saab, pole aga isiklik asi, vaid lihtsalt olukord, mis sama vähe arvatakse isikust rippuvat, kui ilmastik.

Reegliks ei ole jutlemine võõrastega küll kuskil. Maa-aluse raudtee vaguneis, mis rahvast täis tuubitud, on igauks omaette äärmiselt kiire tegevuses. Kes loeb ajalehte, kes raamatut, kes kujub kampsunit... Kudumine on naiste juures niivõrd populaarne, et ka teatris etenduse vahe-aegadel seda tööd tehakse. Muidugi ei maksa see loožisistujate kohta.

Teinekord kõnetab sind võõras inimene ilma mingi sissejuhatuseeta. Seisad näiteks muuse-umis jaapani „natsunede“ ees. Keegi seisatab su kõrval ja küsib: „kas teate ka, milleks neid tarvitati?“ Vastust ootamata seletab ta, et need kujakesed vöö otsa külge köidetud, nii pidavat seos paremini kinni seisma. Peale oma lühikest loengut siirdub ta kiiresti mujale.

Üldiselt pole välismaalane Londoni uulitsail liikudes sugugi kaitstud uudishimulike pilkude eest. Kui juhtud kandma valget salli, vahib sind igauks. Ka must riieutus äratab tähelepanu, sest siin on lillad, rohelised, pruunid ja hallid toonid kõige tavalisemad. Tähelepanu äratav on muidugi ka võõra keele rääkimine. Ses suhtes öeldakse London olevat Pariisi vastand, kuna siin iga väksemgi ebatavaline joon, võõras keel, või käitumine silma paistab. Ehkki Londonis elab igasugu välismaalasi, muude hulgas ka küllalt värvilisi, on nad milgi viisil uudistamise objektiks. Tuleb näiteks vagunisse hindu naine oma rahvuslikus rõivas, pikas värvilises siid-kleidis, kullast kõrva- ja ninarõngastega, siis keegi küll lausa ei pöördu ringi teda vaatama, kuid piilutakse ja heidetakse vaikselt sinna-poolle pilke ning igauks võib tunda, et kogu va-guni tähelepanu on pöördud hindulasele.

Elu restoranis ja kohvikuis, nagu seda ikka kurdetud, näib ilmetu ja igapäevane. Kohvikud sarnanevad enamasti meie söögimajadele, kuhu kiiruga sisse astutakse, kõht täis süüakse ja jälle edasi rutatakse. Hääd kohvi ei ole, kuid harilikku söögipoolist serveeritakse igas kohvi-

Tartu Üliõpilaskonnast

Muudatused Esinduse koosseisus.

Tartu Üliõpilaskonna 2. Esinduse isiklik koosseis on alljärgnevalt muutunud. Üksikute üliõpilaskonventide uuteks esindajateks on valitud (sulgudes on märgitud senised esindajad): „Eesti Naisüliõpilaste Seltsis“ — Dolores A r a k (K. Kõnik), „Eesti Üliõpilaste Seltsis“ — Jaan K r o s s (A. Tuuls), „Korp! Frat. Liviensis“ — Johannes K o o r t (R. Troost) ja Heino L e n t s i u s (A. Mägi), „Korp! Frat. Tartuensises“ — Albert Z i n g e l (O. Ulmas) ja Leo B a u m a n (J. Kunts), „ÜS Liivikas“ — Konstantin T o r p a n (V. Niilus), „Korp! Rotalias“ — Eino K u r i s (H. Suursõõt), „Korp! Ugalas“ — Leo V a i g r o (R. Teder), „Vene Üliõpilaste Seltsis“ — Ilja S u v o r o v (V. Poljakov).

Esinduse koosseis väheneb kolme esindaja võrra, kuna saksa üliõpilaskonventide likvideerimisega lahkuvad ka nende esindajad.

Tartu Üliõpilaskonna juhatuses otsuseid.

12. sept. otsustati edasi lükata Soome-Eesti üliõpilaspäevade pidamine.

Otsustati paluda Läti Üliõpilaskonda edasi lükata SELL XIV olümpia, mis pidi toimuma 23. ja 24. sept. Riias.

Otsustati lubada suitsetada Üliõpilasköögi tagumises söögisaalis.

19. sept. otsustati anda ksv! U. J ü r i m a l e („Korporatsioon Vironia“) soovitus Tartu Üliõpilaskonna Juhatuses poolt Helsingi Üliõpilaskonna stipendiumile kandideerimisel.

Otsustati E. V. Tartu Ülikooli Valitsusele teatavaks teha Üliõpilaskonna mittepöoldav seisukoht Ülikooli õppemaksu tõstmise küsimuses.

Otsustati Tartu Üliõpilaskonna poolt Eesti Üliõpilaskonna põhialuste väljatöötamise komisjoni valida ksv! E. J ü r g e n s o n, J. L a i k o j a ja A. K o s e s s o n.

4. okt. otsustati kinnitada Kehalise kasvatuses toimkonna otsus käsipallivõistluste statuudi muutmise küsimuses järgnevalt: Üliõpilaskonna käsipalli võistlustest A ja B klassis võivad osa võtta kõik immatrikuleeritud üliõpilased, vaatamata, kas üliõpilane kuulub Eesti Käsipalli Liidu liiduklassi meeskonda.

Otsustati Tervishoiutoimkond üle viia tuppa nr. 22 ja käsiraamatukogu tuppa nr. 23. Käsiraamatukogu ruum jääb Üliõpilaskonna ja Akadeemilise Laskurklubi kasutada.

Esindus oli koos.

Üliõpilaskonna 2. Esinduse 4. korraline koosolek kutsuti kokku 24. okt. k. a. kell 18.00 järgmise päevakorraga: 1. Täiendavad valimised. 2. Juhatuses otsuste kinnitamine. 3. E. V. Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Haigekassa kodukord 1. lugemisel. 4. Läbirääkimisi. Täiendavalt valiti Üliõpilaskonna sekretäriks J. K o o r t („Korp! Frat. Liviensis“); abilaekuriks A. Z i n g e l („Korp! Frat. Tartuensises“); Revisjonitoimkonna juhatajaks A. R e g i („Korp! Frat. Estica“).

Toimkondade koosseisud uuendati: Välistoimkond — H. L e n t s i u s („Korp! Frat. Liviensis“); „Üliõpilastele“ toimkond — J. A l a

m ä e („Korp! Frat. Liviensis“); Tervishoiutoimkond — M. K a n a („Korp! Amicitia“); Kehalise kasvatuses toimkond — E. A v i k („Korp! Frat. Liviensis“) ja S. S ü v a r i („Korporatsioon Vironia“); Kltuurtoimkond — H. R a e d l a („Korp! Indla“); Revisjonitoimkond — M. N i i l e n d („Korp! Indla“); Üldtoimkond — J. K o o r t („Korp. Frat. Liviensis“) ja R. V e l l e n u r m („Korp! Revelia“).

Peale Juhatuses otsuste kinnitamist otsustati lõpetada koosolek ja pidada järgmine Esinduse koosolek arutamata jäänud päevakorra punktidega Juhatuses määramisel.

„Vanemuise“ soodustus üliõpilastele.

Üliõpilaskonna Kultuurtoimkond pöördus „Vanemuise“ teatri valitsuse poole palvega võimaldada üliõpilastel „Vanemuise“ teatrietenduste külastamist 50% hinnaalandusega eelmiste aastate eeskujul.

„Vanemuise“ teatri valitsus, Üliõpilaskonna palvele vastu tulles, otsustas võimaldada üliõpilastele sissepääsu teatrietendustele 50% hinnaalandusega alates 75-sendilistest piletitest ja kallimad.

Pileti ostmisel ja pileti kontrollimisel tuleb esitada üliõpilastunnistus.

Üliõpilaspääsmete edasiandmine on keelatud.

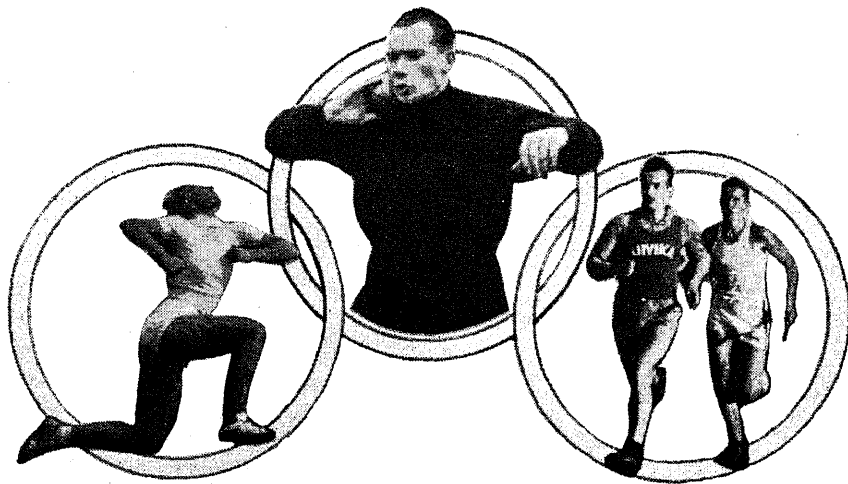
Hinnasoodustus on maksev kõikidele etendustele, kui pole teatatud vastupidist.

Piletimüük soodustatud tingimustel on ainult eelmüügil ja lõpetatakse 1/2 tundi enne etenduse algust.

kus. Järsku võid aga sattuda kohvimajja, kus kõik kunded omavahel tuttavad paistavad, mitte ainult tuttavad, vaid intiimsed. Sisseastujad tervitavad kas suudlusega või familjaarsete sõnadega leti taga seisvat noormeest, kes keerab kraanist kohvi ja peseb sealsamas taldrikuid. Siin liigutakse lauast lauda, žestikuleeritakse ja arutatakse püsti keset ruumi seistes kõva häälega kellegi tuttava afääre, minnakse välja,

tullakse paari minuti pärast tagasi, nagu oleks teoksil mingi värsked draama lahendamine. Noor, korralikult rietatud rahvas, kuid närviline ja rahutu. See on kolmanda järgu kohvik-kesklinna väikeses põiktänavas, Briti Muuseumi lähedal. Eriti kohvikuterohke nurk, aga väga vähestel neist on oma „siseelu“. Muidugi leidub siin-seal nn. boheemlaste linnaosis ka ekstravagantsemaid paiku, kuid harva.

A. K.

ÜLIÕPILASKONDLIKE SPORDIÜRITUSI

Kergejõustik

23. ja 24. septembril peeti Kehalise Kasvatuse Toimkonna korraldusel Üliõpilaskonna meistrivõistlused kergejõustikus. Võistlustel saavutati vaatamata külmadele ja vihmastele ilmadele häid tagajärgi.

Meeste aladel kujunesid tagajärjed järgmisteks:

100 m jooks: 1) Vuht („E. Ü. S. Põhjala“) 11,5. 2) Kudu („Korp! Fr. Liviensis“) 11,7. 3) Beckmann („Korp! Fr. Academica“) 4) Lipp („Ü. S. Liivika“). 5) Treufeldt („Korp! Fr. Academica“). 6) Nurmoja („Korp! Fr. Liviensis“).

400 m jooks: 1) Beckmann, 55,2. 2) Kutti („Ü. S. Liivika“), 55,4. 3) Kudu, 55,5. 4) Bremen („Korp! Fr. Academica“). 5) Laas („Ü. S. Liivika“). 6) Lipp.

1500 m jooks: 1) Pilste („Ü. S. Liivika“), 4,29,5. 2) Bremen, 4,34,2. 3) Laas, 4,34,3. 4) Raid („Ü. S. Liivika“). 5) Aavik („Korp! Fr. Liviensis“).

110 m tõkkejooks: 1) Beckmann, 17,8. 2) Öunap („Ü. S. Liivika“) 3) Järvel („Ü. S. Liivika“), 19,5. 4) Nälk („Korp! Fr. Tartuensis“).

4x100 m teatejooksu võitis „Ü. S. Liivika“ meeskond, koosseisus Talgre, Lipp, Pürge ja Öunap, ajaga

47,1. Teine — „Korp! Fr. Academica“, 49,0. Kolmas „Ü. S. Raimla“, 49,2, neljas „Korp! Fr. Liviensis“, 50,9.

Ka 800+400+200+100 m teatejooksu võitis „ÜS Liivika“ meeskond, koosseisus Pilste, Talgre, Öunap ja Pürge, 3,36,4. 2) „Korp! Fr. Academica“ 3,44,2. 3) „Ü. S. Raimla“ 3,57,6.

Kuulitõuke võitis euroopameister Kreek (org-matu) tagajärgjega 15,26. 2) Öunap 13,88. 3) Määrits („Korp! Fr. Liviensis“) 12,57. 4) Pürge 12,18. 5) Issak („Ü. S. Raimla“) 11,82.. 6) Järvel 10,44.

Odaviskes tuli esimeseks Issak 62,68. 2) Öunap 56,80. 3) Järvel 52,90. 4) Määrits 49,25. 5) Nälk 49,16. 6) Pürge.

Kõrgushüpe: 1) Järvel 1,75 2) Issak 1,70. 3) Saral („Korp! Vironia“) 1,60. 4) Vaaro („Korp! Rotalia“) 1,60. 5) Merits („Ü. S. Raimla“) 1,50.

Teivashüpe: 1) Merits 3,50. 2) Johannson 3,00. 3) Öunap 2,90. 4) H. Merits („Ü. S. Concordia“) 2,80. 5) Bremen 2,80.

Kaugushüpe: 1) Kudu 6,60. 2) Vuht 6,38. 3) Öunap 6,37. 4) Juurup („Korp! Fr. Estica“) 6,09. 5) Bremen 5,99. 6) Mägi 5,91.

Kettaheites tuli võitjaks Määrits 43,71. 2) Kask („Korp! Rotalia“)

39,60. 3) Öunap 37,63. 4) Laas 34,73. 5) Järvel 34,39.

Riigikaitselise Õpetuse Instituudi juhataja poolt väljapandud rändauhinna — hõbekapa võitis ülekaalukalt „Ü. S. Liivika“ meeskond 89 punktiga. 2) „Korp! Fr. Academica“ 45 p. 3) „Korp! Fr. Liviensis“ 4) „Ü. S. Raimla“ 29 p. 5) „E.Ü.S. Põhjala“ 11 p. 6) „Korp! Rotalia“ 8 p. 7) „Korp! Fr. Tartuensis“ 5 p. 8) „Korp! Vironia“ 4 p. 9—10) „Korp! Fr. Estica“ ja „Ü. S. Concordia“ 3 p.

Naiste aladel kujunesid tagajärjed järgmisteks. 60 m jooksu võitis Lukk („Korp! Indla“) 8,7. 2) Parmson (org-matu) 9,0. 3) Usin (org-matu) 9,1.

Kõrgushüpe: 1) Usin 1,35. 2) Lukk 1,35. 3) Osol („Korp! Indla“) — 1,25.

Kuulitõuge: 1) Usin 10,04. 2) Osol 8,89. 3) Lukk 7,41. 4) Parmson. Kaugushüpe: 1) Parmson 4,57. 2) Lukk 4,48.

Kettaheide: 1) Usin 30,22. 2) Osol 24,78.

Naiste aladel saavutas esikoha „Korp! Indla“ 38 punktiga. 2) organiseerimatud — 36 p.

Käsipall

Üliõpilaskonna käsipalliesivõistluste esimene mänguõhtu peeti 21. okt. Avamängus kohtusid „E. Ü. S-i“ ja „Ü. S. Raimla“ B kl. võrkpallimeeskond. Esimesel geimil on „E. Ü. S-i“ meeskond suure ülekaalus ja võidab geimi 15:3. Teisel geimil „Ü. S. Raimla“ meeskond suudab end kokku võtta, ning näidates hoogsat tagamängu võidab geimi 15:12. Ka otustavas geimis näitab „Ü. S. Raimla“ meeskond head liikuvust, kuid „rabistades“ liigselt servimisega, annavad võidetud edu ja kaotavad geimi 15:9. „Eesti Üliõpilaste Seltsi“ B kl. võidukasse võrkpallimeeskonda kuulusid: Paris, Luik, Köpp, Freimann, Kaljuvee ja Mikheim.

Järgnes õhtu tasavägisem matš, meeste A kl. võrkpall, kus kohtusid senine meister „Ü. S. Liivika“ ja „Korp! Fr. Liviensise“ meeskond. „Korp! Fr. Liviensise“ meeskond al-

gab mängu püüdlilikult ja võidab esimese geimi 15:12. Teisel geimil on nad aga täiesti „liimist lahti“ ja geimi võidab „Ü. S. Liivika“ meeskond suurelt 15:2. Kolmanda geimi algus läheb „Korp! Fr. Liviensise“ meeskonna väkese ülekaaluga kuni seisuni 14:10, siis teeb „Ü. S. Liivika“ meeskond tugeva lõppspurdi ja võidab otsustava geimi 16:14. „Ü. S. Liivika“ meeskonda kuulusid surujatena L. Yllö, Ojari ja Reni (uus suruja meeskonnas, stardib Tartu N. M. K. Ü. meeskonnas) ning tõstjad: Pürge, Umarik ja Kiis.

Õhtu viimane mäng, B kl. korvpall „Korp! Sakala“ ja „Korp. Rotalia“ meeskondade vahel kujunes korviderohkeks. Õnnestunud kaugevisetega asub juhtima „Korp! Rotalia“ meeskond. „Korp! Sakala“ võtab „aeg maha“. Peale seda paraneb „Korp! Sakala“ koostöö märksa ja õnnestunud läbimurretega tõstatavad seisu poolaja lõpuks enda kasuks 27:22. Teisel poolajal jätkub „Korp! Sakala“ edu ja peamiselt Möldre visetest tõuseb tagajärg pidevalt. Veel enne 12 minutit enne teise poolaja lõppu pole „Korp! Rotalia“ õnnestunud teha ainustki korvi. Poolaja lõpul ka „Korp! Rotalia“ meeskond teeb tugeva spurdi ja julgete kaugevisetega saavutavad mitu korvi järjest. Lõpuvileks kujuneb „Korp! Sakala“ võit 52:32.

„Korp! Sakala“ meeskonda kuulusid: Möldre, Parmet, Valdmäe, Tõnisson ja Riismandel. Punkte viskasid: Möldre (S) 21, Valdmäe (S) ja Parmet (S) 12, Jens (R), Hinrikson (R) ja Rondik (R) 8.

Pühapäeval, 22. okt. jätkusid üliõpilaskonna käsipalliesivõistlused. Esimestena kohtusid „Korp! Rotalia“ ja „Korp! Fr. Aeterna“ B kl. võrkpallimeeskonnad. Mõlemal meeskonnal andis tunda treenimatus. Tasavägise, kuid vähepakkuva mängu võitis „Korp! Rotalia“ meeskond 2:1 (geimid 12:15, 15:10 ja 15:13).

Järgnes võrkpallimatš „Korp! Filiae Patriae“ ja „E. N. Ü. S-i“ A kl. naiskondade vahel. „Korp! Filiae Patriae“ naiskonda kuulusid: Laanekõrb, Liidak, Grönberg, Glück,

Priidemann ja Schönberg. „E. N. Ü. S-i“ esindasid: Martma, Pärn, Kivi, Vilnit, Paikre ja Sütt. Mõlemad naiskonnad näitasid püüdlikku ja head mängu. Tänu „Korp! Filiae Patriae“ tugevale surujate triole: Laanekõrb, Liidak ja Grönberg, kuuluvad mõlemad geimid kindlalt „Korp! Filiae Patriae“ naiskonnale 15:10 ja 15:9.

Õhtu viimases mängus A kl. korvpallis kohtusid eelmise aasta B kl. korvpallimeister „E. Ü. S. Põhjala“ ja „Ü. S. Liivika“ meeskonnad. Mäng oli kiiretempoline ja kujunes kohati tulutuks tormamiseks. Esimesel poolajal oli „Ü. S. Liivika“ meeskond suures ülekaalus ja poolajaks kujunes nende võit 25:11. Teisel poolajal mängis „E. Ü. S. Põhjala“ paremini ja kaotas teise poolaja ainult 22:25. Seega „Ü. S. Liivika“ võit 50:33. „E. Ü. S. Põhjala“ meeskonna koostööd kahjustas nende mängija Jonasse puudumine. „Ü. S. Liivika“ meeskonda kuulusid: L. Yllö, Netliv, Reni, Ojari ja Pürge. Punkte viskasid „Ü. S. Liivikal“: Netliv 18, Reni 17 ja Yllö 11. „E. Ü. S. Põhjala“ suurim korvikütt oli Kuusik, kes viskas 15 punkti.

Tallinn-Tartu

Tartu ja Tallinna üliõpilaskondade järjekordselt kolmas käsipalli-linnavõistlus peeti pühapäeval, 8. okt. Tartus. Võistlusõhtule, mis oli ühtlasi ka Tartu käsipallihooaja avamine, oli ilmunud väga palju akadeemilist peeret.

Tallinna Tehnikaülikooli võrkpallimeeskonda kuulusid: Kärk, Pürge, Amon, Roes, Larka ja Laansoo. Tartu ülikooli esindusmeeskonnas mängisid: Viksten, Valdmäe, Zimmermann, Keres, Birk ja Jonasse.

Võrkpallimatš mängutasemelt kuulus häässe klassi ja kujunes oodatult tasavägiseks. Esimese geimi algus kuulub Tallinnale, kuna Tartu kokku harjutamata meeskonna platsimäng on täis vigu. Punktide seis 8:14 on tartlastele halvim seis. Siit peale paraneb tartlaste koostöö, ka surumised õnnestuvad järjest paremini, mistõttu mäng on

muutunud täiesti tasavägiseks. Geim kuulub kõige napimalt 18:16 Tallinna meeskonnale.

Teisel geimil on tartlased hoos; nende surumised ja tugevad ülepeaservid õnnestuvad hästi, ning geimi võidab Tartu 15:12.

Kolmandal geimil juhivad vallinlased. Geimi lõpul kordub eelmise linnavõistluse lõpp — tartlased pingutavad ja tugeva spurdigas saavutavad peagi tagajärje 15:11, millega nad võidavad ka otsustava geimi.

Võrkpallivõistlusele järgneb vahemänguna naiste võrkpalli sõprusmäng „Korp! Filiae Patriae“ ja „Korp! Indla“ naiskondadele. See matš valmistab pealtvaatajaskonnale üllatuse: favoriit „Korp! Filiae Patriae“ naiskond on sunnitud kapituleerima innukalt esinenud „Korp! Indla“ naiskonnale 2:1.

Esimesel geimil on kindlas ülekaalus „Korp! Filiae Patriae“ naiskond ja võidab geimi 15:10.

Teisel geimil aga saab „Korp! Indla“ naiskond kätte neile omase elava mänguhoo, ning võidab geimi 15:11. Ka kolmandal geimil näitab „Korp! Indla“ naiskond: Olv, Martson, Osol, Petermann, Raudsepp ja Kond head platsimängu, ning võidavad otsustava geimi 15:13.

Järgnes õhtu viimane matš: korvpallivõistlus Tallinna ja Tartu ülikoolide meeskondade vahel. Tallinna meeskond ilmus platsile koosseisus: Kärk, Laansoo, Amon, Roes, Pürge ja Larka. Tartu meeskonnas mängisid: Viksten, Arens, Juurup, Zimmermann, Valdmäe, Vinogradov ja Birk.

Esimesed korvid saavutavad tallinlased kergelt. Siis õnnestuvad ka tartlaste läbimurded ja nad viigistavad mängu. Tallinnal tuleb mängu Kärk, kes kohe õnnestunud visetega viib Tallinna jällegi juhtima. Tartu meeskond vahetab samuti mehi. Mängu tulnud Zimmermann'il õnnestub mitu haakviset ja poolajaks saavutab Tartu meeskond ühekorvilise edu tagajärjega 19:17.

Teine poolaeg on veelgi tasavägisem. Mõlemad meeskonnad saavutavad korve peaaegu vaheldumisi. Kord on siiski tartlastel mitmekorvi-

line edu, kuid mängu lõpuks suudavad tallinlased seisu viigistada ja mõni minut enne mängulõppu saavutavad võidukorvi. Tagajärjega 33:31 Tallinna Tehnikaülikooli eduks lõppes matš.

Tehnikaülikooli edukamaks mängijaks oli Kärk, keda tartlased ei suutnud küllaldaselt katta. Kärk oli ka suurimaks korvikütiks 14 punktiga.

Arvestades käsipallihooaja algusega võis rahule jääda mõlema meeskonna mänguga.

Jalgpall

Kehalise Kasvatuse Toimkonna korraldusel peeti 4.—8. oktoobrini Tamme staadionil Tartu Üliõpilaskonna meistrivõistlused jalgpallis. Turniirist võtsid osa üliõpilaskonventide: „Korp! Frat. Estica“, „Eesti Üliõpilaste Seltsi“, „Ü. S. Raimla“, „Korp! Vironia“ ja „Korp! Frat. Liviansise“ jalgpallimeeskonnad.

Esimesel võistluspäeval, 4. okt. kohtusid möödunud aasta meister „Ü. S. Raimla“ ja „Korp! Fr. Estica“ meeskonnad.

„Ü. S. Raimla“ meeskond näitas hääd kokkumängu ja saavutas esimese värava kergelt. Eldasi mängis ka „Korp! Estica“ meeskond hoogsamalt ja saavutas poolaja lõpuks tasuvärava. Tagajärjega 1:1 lõppes ka esimene poolaeg.

Teine poolaeg kujunes väravate-rohkeks, kus mõlemad pooled löid vaheldumisi väravaid. Kui „Ü. S. Raimla“ saavutas värava, tasus selle peagi „Korp! Fr. Estica“ meeskond. Nii lõppes mängu normaalaeg viigiliselt 3:3.

Järgneb lisaaeg, vaatamata „Korp! Fr. Estica“ meeskonna ülekaalule lõppes 0:0. Alles teisel lisaajal saavutab „Korp! Fr. Estica“ 11 m karistuslöögist värava ja mäng lõppes 4:3 „Korp! Fr. Estica“ eduks.

Teine matš peeti 6. okt. „Eesti Üliõpilaste Seltsi“ ja „Korp! Vironia“ meeskondade vahel.

Mängu algminutitel üllatas „Korp! Vironia“ meeskond sellega, et saavutas „E. Ü. S-i“ värava ees

mitu ohtlikku momenti. Neist läbimurretest siiski väravat ei saavutatud ja mäng kaldus peagi „Korp! Vironia“ poolele, kust 16. minutil tuli esimene värav „E. Ü. S-i“ kasuks. Tagajärjega 1:0 lõppes ka esimene poolaeg.

Teisel poolajal oli platsil „E. Ü. S-i“ meeskond täielik peremees. Juba teisel minutil Arpo tõstab seisu 2:0-le. 8. minutil Riomar kruvib seisu 3:0-le. Lõpuvileks saavutab „E. Ü. S-i“ meeskond veel 2 väravat ning mäng lõppes nende eduks 5:0. Mängukäigule vastavalt oleks võinud tagajärg olla veelgi suurem, kui „E. Ü. S-i“ meeskond poleks pealelöökidega liigselt rabistanud.

Samal päeval oli ette nähtud kohtumine „Korp! Fr. Estica“ ja „Korp! Fr. Liviansise“ meeskondade vahel. Kuna esimese meeskonna mängijad ei saanud ilmuda kohale ettenähtud ajaks, päris võidu mänguta „Korp! Fr. Liviansise“ meeskond.

Finaalmatš, mis peeti pühapäev, 8. okt. „Eesti Üliõpilaste Seltsi“ ja „Korp! Fr. Liviansise“ meeskondade vahel, oli staadionile meelitanud, vaatamata külmale ilmale, palju jalgpallihuvilisi.

Esimene poolaeg oli võrdlemisi tasavägine. Kumbki meeskond tegi korduvaid rünnakuid vastase värava alla, mis aga ei annud tulemusi. „E. Ü. S-i“ meeskonna pealetungid olid teravad, kuid nende pealelöögid püüdis „Korp! Fr. Liviansise“ hea väravavaht kindlalt. Poolaja lõpul siiski õnnestus „E. Ü. S-il“ lüüa värav ja esimene poolaeg lõppes nende kasuks 1:0.

Teiseks poolajaks oli „Korp! Fr. Liviansise“ meeskonna koosseisus tehtud muudatusi, mille tulemusena tekkis „E. Ü. S-i“ värava ees mitu ohtlikku momenti. „E. Ü. S-i“ meeskond, likvideerinud ohtlikud seisud oma värava ees, ründab ise vastast. Kuid ka „E. Ü. S-i“ pealetungil pole paremat õnne: lüüakse mööda isegi tühjast väravast ja nii lõppes teine poolaeg väravateta. Finaalis võiduga „Korp! Fr. Liviansise“ üle 1:0 „Eesti Üliõpilaste Seltsi“ meeskond

tuli Tartu Üliõpilaskonna jalgpallimeistriks, saades esmakordselt E. Jalgpalliliidu rändauhinna.

Sama võistluse lõpul andis üle kol. Aaviste ka Riigikaitse Opetuse Instituudi Juhataja rändauhinna — hõbedase eesti kapa — kergejõustiku üldvõitjale „Ü. S. Liivika“ meeskonnale.

Nende võistlustega pandi ka lõpppunkt Tartu Üliõpilaskonna välis-sporti hooajale.

Kehalise Kasvatuse Toimkond

Kehalise Kasvatuse Toimkonna ja üliõpilaskonventide spordivaneimate ühisel koosolekul võeti vastu muudatus käsipallimängude korraldamises. Et tõsta pealtvaatajaskonna huvi üliõpilaskonna käsipallivõistluste vastu, selleks lubati käsipallivõistlustest osa võtta kõigil immatrikuleeritud üliõpilastele vaatamata sellele, kuhu mänguklassi kuulub üliõpilane E. Käsipalliliidu võistlustel.

Samas määrati ka A kl. kuuluvad meeskonnad. Meeste võrkpallis määrati A klassi: „Eesti Üliõpilaste Selts“, „Korp! Fr. Estica“, „Ü. S. Liivika“, „Ü. S. Raimla“, „Korp! Fr. Liviansise“. Meeste korvpallis määrati A klassi: eelmise aasta B kl. meister „E. Ü. S. Põhjala“, „Korp! Fr. Estica“, „Ü. S. Liivika“, „Eesti Üliõpilaste Selts“, „Korp! Fr. Liviansise“ ja „Korp! Fr. Aeterna“.

Tennis

Tartu Üliõpilaskonna meistrivõistlustel tennis (kilbivõistlused) kujunesid tagajärjed: Meeste üksikmängus tuli meistriks Mõldre („Korp. Sakala“), 2. Hinrikus („Korp. Rotalia“), 3.—4. Pehap („E. Ü. S.“) ja Silvere (E. Ü. S.“).

Naiste üksikmängus tuli meistriks Laas („Korp. Indla“), 2. Jartsev („Korp. Indla“), 3. Oru („Korp. Indla“).

V. V.

Teatrihooaja avamine Tallinnas

ei olnud just kirgas — ei teatripublikule kunstiküpsede naudinguohtute rikkuselt, ei ka lavakultuuri suurvõite teatritekontosse, ei isegi kasasadele. Viimast põhjustavat küll ajaline ühtelangemine „tagavaradehankimise maaniaga“, ent — vahest siiski ka publiku nõudmine tõsisemaiks kunstisügavusiks, kui seda millelipärast arvestavad asjaomased.

Eriti maksab eelõeldu hooaja avaja — Töölisteatri — kohta, õigustades ühe teatriarvustaja küsimuse — quo vadis?, kuna just Töölisteatrit oleme harjunud varem aastail nägema tõsisemat otsingut ning uudseid saavutusi. „Õitsev meri“, „Platon Kretšet“, „Inimesed ajujääl“, „Nr. 72“ jt. — sääraseid teatri väärtasaavutused peaksid kohustama edasistki!

Käesolev hooaeg avati tuntud Gailit-Särevi „Toomas Nipernaadiga“, reklaamikohaselt dramatiseeringu uudes ümberkorralduses võrreldes omaaegse Draamateatri lavastusega, ent — on halb nentida! — tõeline „ümberkorraldus“ seisnes vaid lääges jandistumises. Nimiosas Hugo Malms ten ei rahuldanud, ja on raske vabandada seda tõsioluga, et ta vaid kiiräraõppimisega asendas haigestunud E. Toonat, kuna osasse süvenemine põhitendentsilt osutus vääraks, — saime kunstnikuhingelise malkurpoeedi asemel traagitseva laulumänguarmastaja. Sellevastu Reet Aarma (külalisenä) ekstsentrilise kalurineiuana oli meeletav oma temperamendi- ja meeleoluarjundite peentõlgitsuses. Mainiksin ka Teetsovi meisterlikku ning läbituntud

esitust „pulliperemehena“ ja A. Rebase ta pojana. Teised keskpärased.

Teisena andis Töölisteater Priit Pöldroosi lavastusel Aleksei Tolstoi komöödia „Imeteod sõelas“, mis oma sisuideelt on ammuseni ära leierdet — varastamine, rövetsemine ja igasugune „altvedamine“ loteriipeavõidu jahil N. Vene revolutsioonile järgnenud ajastu „tagahoovis“. Ainekäsitus ei ühtegi värskust ega vaimukust, vaid tüütavmagedat askeldamist. Mida päästab, kui nimetangi Helle Raa, Hilda Sooperi, A. Rebase, Joh. Romoti Aleks. Mägi või teistegi loodud rahuldavaid kujusid, kui südames pean neid haletsema säärase mõttetu energiahävitamise kohustus.

Järgnevalt esietendus Luts-Särevi „Sügis“ — jätkuks varem nähtuile O. Lutsu Tootsi-lugude sarjas. „Sügis“ dramatiseeringuna on neist röömustavalt tõsisem ning tihedaim. Siingi kohtame jälle vanu tuttavaid, ent juba tõsisemas eas, kus vaid Kiir peategelasena jätkab öela rabelemist kujutletud fagokiusamises „ainsa tõe ja õiguse eest võitlejana“. Helmut Vaag kehastas Georg Adniel Kiirt rikkalikult-sisuka nüansiküllusega ning tõsielamusliku kandvusega — see on kauaks mällusööbiv meistrilooming! Ka Alfred Rebase süvenenult loodud sangarlik & alistuv erukapteenist talupidaja & abielumees Paavel oli silmapaistev. Märgiksin siinkohal üldse ilmselt Rebase mitme-palgelisust meisterlike karakterkujude loomisel reas meenuvais la-

vastusis! — Ka teised „Sügise“ tegelegased olid enamikult kõigiti omal kohal.

Teisena avas ukseid „Estonia“ — G. Puccini operi „Durandotiga“. See on meile tuntud „Boheemi“, „Tosca“, „Madam Butterfly“ ja „Tütarlaps läänest“ meistri hilisem helilooming, mille lõpetas teadupärast koguni ta õpilane Franco Alfano. Kuna Puccini eelmiste opereite käsitusvald on realistlik, on ta siin siirdunud muinasjutuvalda — Muinas-Hiinasse, kasutades libretoks sama saagat, mida tunneme Schilleri ja Gozzi kaudu. Julm hiina vamp-printsess Turandot laseb tappa 13 koolilast, kuna nad pole suutnud lahendada tema poolt esitet kolme mõistatust. See ei kohuta aga Turandoti võluse armunud noort printsi Kalafi, kes aga õnneks siiski lahendab mõistatused ja võibab lõpuks „vambi“ armastusegi. — Säärane sisuline külg on aga liiga võõrastav ning kalk-tühine, et haarata, ja kuna „Turandoti“ muusikaski puudub Puccinilt varemkuuldud ulatuses nii dramaatiline kui liüriline kirglikkus, siis jääbki kogu see vorm — nii koloratuursete helide, V. Haasi otse hiilgavate dekoratsioonide ja N. Mei vähemdekoratiivsete kostüümidega — tühjaks ning monotoonseks. — Heino Uuli lavastajana on näinud tõhusat vaeva. Osakandjaist mainiksin eriti Liidia Aadre veenvat dramaatilist orjatar Liuna, sellevastu nimiosalisena Ida Loo-Talvari oli kuidagi „reserveeritud“ ning Martin Taras armunud peaosalisena vaid-seisev ja käsilaiutav. Tunduvalt enam inimlikku temperamenti pakkus dublan-tide O. Tiedebergi ja P. Hallapi osatõlgitsus. Teised osalised rahuldasiid.

Draamahooaja avas „Estonia“ Hugo Raudsepa „Ameerika Kristusega“, tuues selle lavale 13-aastase ajavahemiku järel uuesti. Komöödia on tänapäevalegi nauditav oma usuasjadega, traagikoomilise äri- ja kirjanikumaaailmaga ja eelkõige sõnastuse vaimuka südelusega, mis jätab varju komöödia nii kompositsioonilise logisemise kui mõne tüübi ebapstühholoogilisuse. Mõnusat

laust ning veenvaid nüansse andis Arnold Vaino suurärimees Tammistena. Meeldivad olid ka ta tütarde Reet Arma ja Marje Parikase ning teenija Meta Lutsu nähtud osakujundused. Veenvuse piirides püsisid ka F. Koger (Västriki), H. Laur (Seene-treial), A. Üksip (haige Villem), Teet Koppel (sportlane) ja H. Paris (doktor), raskemalt usulava S. Lipp hullu pastorina. Aravalitule loojast armuleiba söövast kirjanik Niglasest Ants Lauter oli aga „munsterdanud“ nõdrameel-sena-kuutõbisena tunduva viriseja-karikatuuri, millise esituse liialdet kunstlikkust oli vaadata lihtsalt halb! — Ei jätkaks nimetamata ka V. Haasi maitsekat-stiilset salongi.

Kolmandana avati operett. Läks I. Kalmanni „Montmartrei kannike“ uues kuues, osutudes sama menukaks kui ligi kümme aastat tagasigi. — See on muusikalt juba parimaid operettideloomingus üldse — oma viisirikkuse, kaunimeloodilisuse ja ansambliga ning ehtungarliku temperamendiga. Ka libretolt elulähedasem — muidugi paraja sentimentaalsuseannusega, kuna siin tegelevad printside ja printsesside asemel öllsahingeline noorukene tänavaulujanna Kannike, muretud, tühjade taskudega kunstnikud-boheemlased, mõnus-südamlik kohtupristav ja rida teisigi inimlikke „tütupusi“. — Nimiosalisena Milvi Laid oli nii laulus kui mängus armastusväärne oma veenvalt antud rikkumatus naiivsuses ning heldimusküllases südamlikkuses. Kunstniketrio — Hugo Sutt, Ott Raukas, Ants Eskola — moodustas ehtsalt-ulja ning nauditavalt-sädeleva ansambli. Gerda Murre griset Ninon oli vajaliselt-värvikalt temperamendikas, vaid pisut vähe vamp. Mõnusalt-koomiline oli A. Vaino kohtupristav, väärikas parun A. Sälliku Rotschild ja teised rahuldavad.

Viimasena, pisut hilinenuna avas ukseid „Draamateater“, tingituna oma aja sisemiste remont-tööde venimisest. Avaraks-renoveeritud ning hubasest saalist nägime esiklavastusena A. H. Tammsa-

VARAHOMMIK JÄRVEL

RAIN REBAS

*Hommikkiirte arad varbad
kumama löönd idaseina.
Läbi kasteniiske heina
tigu karbis valgust kardab.*

*Karge õhk teind uduvilla
jahedana järve kohal.
Tihket niiskust lõikab koha,
kostev sealtpoolt tammisilda.*

*Seda hommikpanoraami
embab kastetilga-ahel.
Kõrkjate ning järve vahel
kallas järsu kaare raamib.*

*Ümber paadi loksuh vesi,
sillerdades järvepeegi.
Seda sõõrimist, jah, keegi
juhhib põhjast tasakesi!*

*Ülespoole ujub kala
umbund vees ja otsib toitu;
harjumus on enne koitu
võtta suhu siplev pala.*

*Õngenööri pingul ahel
viskub äkki läbi õhu —
Hommikpüük on aland, lõhub
teki öö ja päeva vahel.*

re „Juuditi“, meile juba pikalt tuntud draamat. See on loodud piibliainesi nii probleemiarengu pingelt kui eriti sangarlannast nimategelase psüühekujundamiselt haaravalt-huvitavaks — peategelase naisetragediaga domineerides, ent läbi põimudes rahvapäästja- ja endalunastamismomendiga ning tabavate massipsühholoogiliste võnkumistega. Seda kõike naudime lugedes. Laval aga selle lahtirullumine muutub raskeltjalgitavaks, palju väärtuslikumatki — koormavaks-tühiseks ballastiks, kui-

gi nii lavastaja Ruutarmo kui ansambl on näinud hindamisväärtset vaeva. Pidanuks kärpima 3. vaatuses Juuditi korduva algamisi-katkestamisi, eriti aga 4. vaatust, kuma lõpu saabumise andis end tüütuseni oodata. Ka stiiliseeritud lavastusstiil vajanuks ühtlasemat läbiviimist. — Nimiosalisena lasus Ly Lasneril vastutusrikkaim ülesanne. Mida jättis soovida väline naiselik jõud, seda tagastas Lasner maksimaalse sisseelamisega ning oma parima rakendamisega nüansirikaste elamusmomentide stiilikindlal tõlgitsusel. — Ka Ruutarmo ideaalne Olovernesena pole mõtteilt vastav, ent ta meisterlik mängutalent andis veenva-ümararahvajuhi-armastaja, — vaid realistliku! — Haarav oli A. Sunne rauk Siimeon. Teised rahuldavad, nagu hulgalt varem nägemata masside-distsipliingi. — Lihtsad, ent mõjuvad olid P. Raudvee deko-ratsioonid.

Teise lavastusena esietendus Draamateatris juba kuu ringreisil viibinud prantslase Cl. Puget' komöödia „Õnnelikud päevad“. See on päev noorte omapeadolekust Prantsuse väikelinnas, kirjeldatud noorusvärske kirkuse, vaimuka huumoriga ja hää noorsoopsühholoogia tundmisega. — Salme Reek Pernettina ja Olli Ungver Marianne'ina esitasid vajalikke noorte kiindumusi ja pettumusi veenva siirusega. Aino Talvi peaaegu vaiksavas rolliski lisandis imeteldava mõistmiseoskusega pulbitsevaid psüühe-elamusi! Mehed — O. Põlla temperamendika ja juba iseteadva Olivier'na, L. Martini pisut noorema-saamatama Bernard'ina ja V. Alev juba mehisema lendurohvitseri Michel'ina rahuldasiid kõigiti. — See oli ainukesi rõõmustavaid kunstinaudingutuid alanud hooaja eeltoodud lavastusist. — Kerkib vaid küsimus: miks ei rakendata andekaid-võimete-ga noori rängemalle ülesandeile, kas või dublandena?! Noorelgi avaneks võimalus esitada end meistrina ning teater väldiks peategelase haigestumisega tekkivad raskused, nagu see ilmnas näiteks „Juuditi“ puhul.

Ott Rõdali.

ÜHEKS AASTAPÄEVAKS

KULTUURI kõrguse määramisel omavad domineerivat tähtsust teadus ja kunst. Seda tunneb juba Kreeka mütoloogia nende ühise abstraktsiooni Pallas-Ateena loomise näol. Kuna ta on loodud Zeusi ajudest, siis peab ta sümboliseerima kõiki vaimseid jõude. See teadus ja kunsti dualism, kuigi need tarvitavad ülesannete teenimiseks eri meetodeid, näitab nende ühtekuuluvust.

Tartugi tunneb Pallas-Ateena vaimu hingust, sest siin asuvad koos mõlemad tema hoolealused — teaduse- ja kunstitempel. Esimene neist on eksisteerinud juba aastasadu ja on liitunud orgaaniliselt meie kultuuri vajadustele. Teine, kunstikool „Pallas“, on veel noor asutis. Siiski on ta juba suutnud üles ehitada meie kultuuri teise alussamba, omades kaasaegses eesti kujutavas kunstis sama suurt osatähtsust kui ülikool meie teadustes. Tähendab, et aru saada olevast eesti kunstist, tuleb õppida tundma neid ideelisi aluseid, mis on kannud seda „monopoliseerunud“ kunstnike ettevalmistavat asutist terve tema olemasolu vältel ja tema absolventide kaudu kandunud domineerivamaks osaks meie kaasaegses kunsti põhimõtetes.

Kuna kunstikool „Pallas“ pühitses hiljuti oma 20. aastapäeva, siis on selleks küllaltki sobiv aeg, et neid põhimõtteid lühidalt vaadelda.

Käesoleva kirjutise ülesandeks ei ole ajaloolise-kronoloogilise ülevaate andmine ega ka sellega seoses olevate isikute väljatõstmine. Neist kõnelevad juba kõik meie kunstimuseumid ja kunstinäitused. Elulisem on, pallaslaste seisukohalt lähtudes, selgitada põhimõttelisi küsimusi, millede tundmine peab kaasa aitama terve meie kujutava kunsti õigele tunnetamisele. Eriti oluline on see õige tunnetamine just akadeemilisele ringkonnale, kes tahab tulevikus juhtida meie riiki. Kunstnikkond ootab esmajärjekorras just neilt teadlikku ja õiglast hinnangut.

Kk. „Pallase“ direktor prof. S t a r k o p f tähendas kord paradoksaalsena tunduva lause: — Lähemas minevikus nähti vaeva, et rahvast kunstiga kaasa tõmmata. Nüüd on sellest kujunenud hädadoht — rahvas, lähenedes kunstile, kisub kunstnikkonda oma majandusliku mõjuvõimu tõttu hädadohtlikele teedele.

Kunst teenib ühte üldist eesmärki — ta on määratud rahva esteetiliste tarvete rahuldamiseks. Seepärast tuleb seda lähenemist võtta normaalse nähtusena. Kunstil oma vaimse puhtuse hoidmiseks tuleb aga luua vallutamatu kaitsevall.

Kui rahva kunstilise arusaamise nivoo tõuseb sellesama tasapinnani, kui kunstnikkonnal, ületavad esmajoones pealmised kihid vaheseina ja tekib vastastikune mõjuavaldus. Võitjaks jääb kontsentreeritum lahus. Kunstnikkonna ülesandeks jääb reguleerida seda juurdevoolu ja vältata, et ei murta läbi poorseid vaheseinu. Seda pole vaja olnud aga liigselt kunagi karta. Massi tunnetuse viisid on stabiilsemad, kunstnikkonnal aga alaliselt vibreerivad ja tihtigi revolutsiooniliste tendentsidega. Sellest võib küll tekkida täieliku isoleerituse ja arusaamade erinevuse hädadoht ja kunstnikkonnal tuleb end ohjendada, et see vahesein ületamatuks ei muutuks. Esialgu tuleb teha kunstnikkonnal kahekordset tööd: luua, ja teiseks näidata teid oma loomingu arusaamiseks. Meiegi kultuuri kõrguses osutub kunst alles vähema tähtsusega tarbeks. Kunstnikul tuleb esineda tihti kaubapakkuja osas. Kaotab ta sääli oma meelekindluse, muutub ta tellimisi täitvaks käsitööliseks.

Need probleemid on kunstnikkonnas ja kunstihuvilistes ringides alati aktuaalsed. Mõlemate hoiakute äärmused on hädadohtlikud. Et olelda, ei tohi laskuda kummagini. Kk. „Pallase“ üheks suuremaks teeneks eesti kujutavale kunstile on selle õige hoiaku ja kuldse kesktee valimine. Oleme viibinud võrdlemisi kaugel igasugusest kunstilisest tardumusest kui ka igasuguste isemide kaootilisest anarhiast. Selle pandiks on olnud kaine ja distsiplineeritud arusaamine neist põhimõtetest, mis on päritud kooli rajajailt.

On vana tõde, et majanduslik tõus toob endaga kaasa kunsti ja teaduse öitsengu. See on kui väetis põllule. Hoopis vastandlikus olukorras on tärganud kk. „Pallas“, nimelt suurte raskuste ja võitluste ajastul. Ta on kasvanud kehvast pinnast, kohanenud sellele, samuti ka halvimalle ilmastikule. See karm karastus annab aga pallaslastele vankumata usu tulevikku ja tekkivate raskuste võitmiseks, sest isegi lähemas minevikus on tõstatatud kooli olemasolu küsimus. Kui siiski mõni tormihoog teda murdma peaks, jääb faktiks, et kk. „Pallas“ on kasvatanud kvantitatiivsema ja kvalitatiivsema osa meie kunstipõllust.

Kk. „Pallase“ loojaks ja vaimseks tugipunktiks on olnud samanimeline kunstühing, kuhu olid koondunud meie radikaalsemad ja aktiivsemad kunstnikud ja kirjanikud 1918. aastal. Ühingu asutamine ja selle ideoloogiliste aluste tekkimine ei seisnud mitte momendi küsimuses, vaid selleks oli juba küpsenud evolutsiooniline

idee. Õieti algas meie vaimne relvastumine juba 1905. aastal. Moment, kus kand suruti igasugusele poliitilisele tegevusele, vabad käed jäeti aga kultuurilises tegevuses, soodustas idee teostamist. Ühingu formaalse tekkimisega tuli realsemasse valgusesse kunstikooli järele oleva tarbe rahuldamine, mis teostuski 1919. a. sügisel.

Tugeva siduvuse tõttu ühingust on kool jäänud sama mentaliteedi edasikandjaks. See siduvus on jäänud püsivaks, ainult selle vahega, et möödunud aastal kooli ülalpidaja muutumisega sihtasutiseks omavad need sidemed normeeritud kuju.

Vabaduse vaimus sündinud ühing võttis omaks vabameelsed vaated ka kunstitehnilistes küsimustes. See ei seisa mitte absoluutses tehniliste nõuete eitamises, vaid võimaluses anda igale kunstnikule või kunstisõbrale isikupärane lähtekoht oma tunnete väljendamiseks, nagu see on kujunenud kindlaks põhinõudeks oleviku kunstis.

Seega on hoidutud eemale igasugustest kunstikäsitlemist ängistavatest tõekspidamistest, mis on oleviku kunsti suurimaks plussiks. Ei ole märgata tardumist mingisugusesse dogmaatilisse õpetusse, samuti kunstiajalooliste sihitu otsimise ja tehniliste nõuete absurdsuse eksiteedest on hoidutud küllaldase kainusega eemale. Väikesed kaudsed mõjud, mis seeläbi on tekkinud, on olnud ainult ergutavaiks faktoreiks.

Oletatakse tihti väljaspool ja mõnikord ka uustulnukite poolt seespool selle kooli müüre, et see individualistliku õpetuse süsteem kergendab õpetajate tööd. Tõelikult on see ümberpöörduvalt. Õpilasele ei anta vabu käsi tema õpingutes — tema isiklikele annetele kohaldatakse vaid õpetuse üldisi põhinõudeid, mis võimaldab nende arendamise maksimaalselt ja tingib relatiivselt kõrgemate tulemuste saavutamise. Ka ühiskonnas on see loomulik ja loogiline, et seaduste rakendamisel ei käida mingisuguse universaalse ja tardunud seadustiku järele, vaid kohaldatakse need kõik vastavalt rahvastruktuurile. Siis alles võivad nad soovitud tulemusi anda. Nii nagu see on riigis, on see veel teravamalt kunstis.

Et kohaldada seadusi mingisugusele subjektile, peab seda põhjalikult tundma. Ja rohkem kui kuskil mujal on siin pedagoogilt-õpetajalt nõutavad psühholoogi võimed. Õpilase hingeallu tungimiseks tuleb tarvitada kahekülget meetodit — üks, mis võtab isiku, ja teine, mis võtab töö aluseks. Siin seisab õpetaja tihtigi suurte raskuste ees. Ainult tihe kontakt õpetajaskonna ja õpilaskonna vahel viib tulemustele. Nende raskuste tõttu satub õpetusviis tihti hädaohtu tarduda mingisugusesse lihtsamasse ja absoluutsesse valemisse.

V A L U

AUG. KALVI

*Sa tuled, kui õhtu on majas
ja hingele kallis rahu.*

*Ei iialgi eksi sa ajas —
ei unustus sinusse mahu!*

*Sa uuesti virguma sunnid
vastuainund, väsinud ihu.
On pikad siis piinatunnid:
vast koiduks veel lõpeb su kihu*

*Sa vastselt käristad pooleks
kõik kaunilt mõeldud mõtted
ja jäta siis ohvri hooleks
need õnnetud ettevõtted.*

Jälgides „Pallase“ kooli lõpetajate töid, anavad need selle vee puudumisest kindla tõenduse. „Pallas“ on andnud häid joonistajaid kui ka tugeva värvikäsitleusega maalijaid. Sealt väljunud kunstnikkonda ei seo mingisugune klammerdav kool.

Mõningaist ringkonnist on tulnud etteheitteid, et meil eesti kunstis ei ole suudetud luua midagi rahvuslikku. Harilikult otsivad need isikud seda „rahvuslikkust“ pildi motiivis. Peab aga oletama, niipalju kui on õpilastes arendatud individualistlikku joont, niisama palju on ka loodud rahvuslikku kunsti. Kui lastakse maali saada tema looja hingeallu peegelduseks, siis peavad ka selle takistamatuse läbi ilmnenud tema looja rahvuslikud omadused. Maali ainestik ja tema tehnilised nõuded ei loo veel rahvuslikkust, vaid just see individualistlik moodus, kuidas neid elemente rakendatakse.

Kunstnikkonda arvatakse koostuvat teatud ekstravagantseist tüüpidest. See on osaliselt õige. Igasugusel muul kutsemoodustusel domineerivad peaaegjalikult sotsiaalsete olude tõttu enamvähem tüüpilised, ühe vaimuga ja mõtlemisviisiga kujud. Kunstnikkond koostub aga mingist läbilõikelisest kihist rahva seas. Nii peegelduvad seeläbi kunstiteostes rahva erinevad jooned ja vaimsed nivood.

Peab paratamatult õigustama neid „rahvuslikku tendentsi“ nõudvaid häáli. Meil kui väikerahval tekib ajaloo paratamatult momente, kus

oma vaimset eksistentsi fikseerida tuleb — ja on tõesti parem, kui seda tehakse rahvuslike eriväärtustega. Kahjuks ei või selle joone kunstlikku loomist või avastamist jääva väärtusena võtta. See peab tekkima evolutsioonilisel teel ja vaevalt selleks ühtki empiirikut kasutada saab. Praegusel momendil on need küsimused eriti aktuaalsed.

Elame momendil, kus kõnelevad relvad ja domineerib jõud. Mürsk loeb mürsu vastu ja

tanki loeb tanki vastu. Relvad purustavad relvi, hävitavad ja purustavad kõik materiaalsed väärtused. Ühed relvad aga ei tungi peale ja ei hävita — need on vaimurelvad. Need kaitsevad siiski ja mõnikord isegi suurima eduga. Need kaitsevad tähtsamat — meie rahvust, ja seda veel siis, kui teised relvad on võimetud.

Peame olema teadlikud nende relvade jõus ja peame hindama neid, kes meile need relvad kätte on annud.

H. Kalmet.

Üliõpilaskonventide juhatused käesoleval semestril

„Korp! Amicitia“.

Esinaine: C. Prees-Tellmann. Abiesinaine: L. Tinn. Kirjatoimetaja: M. Peterson. Noortevanem: M. Mölder.

„ÜS Concordia“.

Esimees: K. Rand. Abiesimees: T. Kansa. Kirjatoimetaja: J. Karu. Vanamees: R. Neggo.

„Eesti Naisüliõpilaste Selts“.

Esinaine: D. Arak. Abiesinaine: T. Koort. Kirjatoimetaja: V. Jakobson. Noortevanem: E. Roos.

„Eesti Üliõpilaste Selts“.

Esimees: V. Muld. Kirjatoimetaja: K. Aun. Laekur: A. Kerson. Vanamees: E. Abel.

„Korp! Filiae Patriae“.

Esimees: N. Mürk. Abiesimees: V. Pärtzel. Kirjatoimetaja: V. Vihman. Rebasvanem: N. Filippov.

„Korp! Frat. Estica“.

Esimees: J. Laikoja. Abiesimees: A. Leesment. Kirjatoimetaja: V. Rannap. Vanamees: A. Oolo.

„Korp! Frat. Liviensis“.

Esimees: J. Koort. Abiesimees: R. Palis. Kirjatoimetaja: A. Lilleorg. Vanamees: H. Hagel.

„Korp! Frat. Tartuensis“.

Esimees: P. Tabar. Abiesimees: V. Piht. Kirjatoimetaja: V. Roomet. Vanamees: E. Raud.

„ENUS Ilmatar“.

Esinaine: H. Zernant. Abiesinaine: A. Aul. Kirjatoimetaja: H. Sõõro. Noortevanem: A. Pali.

„Korp! India“.

Esinaine: H. Tomingas. Abiesinaine: L. Jõevere. Kirjatoimetaja: L. Maiste. Noortevanem: L. Lahk.

„ÜS Liivika“.

Esimees: K. Ollino. Abiesimees: V. Simm. Kirjatoimetaja: V. Hansen. Vanamees: L. Märss.

„E. Ü. S. Põhjata“.

Esimees: H. Hagar. Abiesimees: K. Kask. Kirjatoimetaja: E. Hallika. Vanamees: R. Avasalu.

„E. Ü. S. Raimla“.

Esimees: N. Saarpuu. Abiesimees: K. Pill. Kirjatoimetaja: O. Iismaa. Laekur: E. Haldre. Korra vanamees: N. Laan.

„Korp! Revelia“.

Esimees: R. Vellenurm. Abiesimees: A. Kurba. Kirjatoimetaja: A. Jalak. Vanamees: A. Uustal.

„Korp! Rotalia“.

Esimees: H. Leesment. Abiesimees: A. Tiru. Kirjatoimetaja: A. Lepson. Oldermann: K. Sotter.

„Korp! Sakala“.

Esimees: E. Jürgenson. Abiesimees: A. Nenn. Kirjatoimetaja: R. Helisto. Vanamees: V. Priks.

„Korp! Ugala“.

Esimees: L. Vaigro. Abiesimees: A. Tibar. Kirjatoimetaja: A. Lomp. Vanamees: A. Mutso.

„E. Ü. S. Veljesto“.

Esimees: E. Rink. Abiesimees: K. Ristikivi. Kirjatoimetaja: O. Veidermann. Onu: R. Laanes. Tädi: H. Aspel.

„Korp! Vironia“.

Esimees: A. Lainvee. Abiesimees: R. Toi. Kirjatoimetaja: E. Arro. Vanamees: H. Vilberg.

„E. Ü. S. Ühendus“.

Esimees: V. Tammeägi. Abiesimees: A. Kalvi. Kirjatoimetaja: A. Järviste. Vanamees: A. Laidsoo.

Pea- ja vastutavtoimetaja: H. Puusepp. Tallinna Üliõpilaskonna esindaja E. Leetmaa. Tegevtoimetaja: H. Malt. Toimkonna liikmed: A. Poom, J. Alamäe, H. Kalmet.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Esindus.

Toimetuse aadress: Tartu, Üliõpilasmaja.

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk. Tartus 1939.

Akadeemiline

Kooperatiiv

Tartu, Ülikooli 15, telef. 20-63 ja 39-24

Tallinna-Kopli, Tehnikaülikooli hoone, telef. Kopli 36

- Ülikoolide õpperaamatud ja loengute konspektid
- Õppe- ja loengute kavad
- Õppevahendid ja kirjutustarbed
- Korteribüroo
- Masinal ümberkirjutused
- Ajalehe väljalõigete büroo ine.

Astuge Kooperatiivi liikmeks. Osamaks kr. 10.—. Liikmetele soodustused oma ja teistes ärides.

Külastage

Õllebaari

TARTUS, RÜÜTLI TAN. № 1

Terved ja ilusad hambad

JUNO

HAMBAPASTAGA!

- See pasta on kindel ja tervishoidlik hambapuhastamisvahend
- Hoiab igemeid tervetena, säilitades nende loomulikku puna
- Pasta on eriti peenekoeline ega riku tundlikku hambavaapa
- On meeldiva maitsega ning jätab suhu kauakestva värskustunde

Suur tuul 55 senti, väike tuul 35 senti

A/S. PROVIISOR JULIUS LILL - TARTU

VÄÄRTMARK!

PILSEN
GLADIAATOR
TÕMMU HIID
INGLISE PORTER

Varvitäge Le Coq'i õllesid

ja Teie olete endaga ikka rahul!

J Ü R I J O O K
* S O O D A *
K R E U Z I N A
S O O D A V E S I

MAHLAJOOGID

LUSCHER & MATIE-
SENI MAHLADEST

A. Le Coq

HIND 50 SENTI

E. K.-U. „Postimehe“ trükk, Tartus 1939.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR